

curier

economic legislativ

Breviar alfabetic

CONTRACTE ECONOMICE ȘI COMERCIALE INTERNAȚIONALE

E

EXECUTAREA HOTĂRIRILOR ARBITRALE INTERNAȚIONALE. Convențiile de arbitraj și mai ales regulamentele arbitrajelor instituționalizate prevăd caracterul definitiv și obligatoriu al hotărârii arbitrale precum și **aducerea la îndeplinire de bunăvoie** a lor. Astfel, art. 24 al Regulamentului Curții de arbitraj Internațional de la Paris prevede: „1. Sentința arbitrală este definitivă; 2. Prin supunerea litigiului lor arbitrajului Camerei de Comerț Internațional, părțile se obligă să execute, fără întârziere, sentința ce va interveni și renunță la toate căile de atac la care pot să renunțe”. Tot astfel, Regulamentul de organizare și funcționare a C.A.B., după ce stabilește în cuprinsul art. 49 alin. 1 principiul caracterului definitiv al hotărârilor arbitrale, în art. 50 alin. 1 prevede: „Hotărârile arbitrale sînt obligatorii. Ele se aduc la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunțat hotărârea, imediat sau în termenul arătat în hotărâre”. Prevederi asemănătoare întîlnim în regulamentele altor instituții permanente de arbitraj. Neexecutarea de bună voie a unei hotărâri arbitrale prejudiciază nu numai partenerul la raporturile de comerț exterior în favoarea căruia a fost dată, dar și interesele bunei desfășurări a raporturilor comerciale internaționale, în general. Ea afectează totodată prestigiul și eficacitatea arbitrajului comercial internațional. Pentru înlăturarea acestor grave neajunsuri, practica arbitrajului comercial internațional a creat o serie de mijloace extralegale de natură a asigura executarea promptă și corectă a hotărârilor arbitrale, mijloace care s-au învederat a fi deosebit de stimulatorii și eficiente. Prevăzute după caz în condițiile generale sau în contractele tip, în documentele constitutive ale asociațiilor profesionale sau în regulamentele instituțiilor arbitrale cu activitate permanentă, mijloacele de care vorbim constau în sancțiuni morale, sancțiuni disciplinare și chiar sancțiuni directe pecuniare. Printre numeroasele sancțiuni de ordin moral deosebit de mobilizatoare s-a dovedit aceea a publicării numelui comercial al părții care a refuzat să execute de bunăvoie hotărârea dată de arbitraj. O atare sancțiune este cuprinsă și în unele contracte tip elaborate sub egida C.E.E./

O.N.U. Astfel, art. 19, alin. 10 din Contractele tip pentru vânzarea de cereale prevede: „Părțile autoriză instituția arbitrală care va pronunța sentința să publice numele acesteia dintre părți care nu va fi executat, în termenele prescrite de sentință sau de regulamentul instituției, sentința pronunțată împotriva ei”. Ca sancțiuni disciplinare, sancțiuni mult mai aspre decît cele de ordin pur etic, menționăm refuzul de a mai beneficia în viitor de arbitrajul instituției respective, interzicerea accesului pe piețele ce se află sub controlul asociației profesionale pe lângă care funcționează instituția de arbitraj, suspendarea sau excluderea din asociația profesională. Cu titlu de sancțiune pecuniară, unele instituții de arbitraj autoriză arbitrii, ca potrivit cu cererea reclamantului să dispună măsuri pentru garantarea pretențiilor sale. **Executarea silită.** În situația în care o hotărâre arbitrală nu se execută de bunăvoie se ridică problema executării ei silit, problemă reglementată de legislația procesuală civilă a fiecărui stat. Buna desfășurare a relațiilor economice internaționale impune recunoașterea și executarea nu numai a hotărârilor arbitrale naționale dar și a celor străine. Este ceea ce explică eforturile întreprinse pe plan internațional pentru unificarea normelor juridice referitoare la această problemă, eforturi care s-au materializat în Convenția de la New York din 1958, Convenția de la Geneva din 1961 și Convenția de la Moscova din 1972. Convenția de la New York din 1958 consacră sistemul controlului hotărârilor arbitrale străine, instanța de executor neavînd a verifica decît condițiile de regularitate internațională a hotărîrii, fără a cerceta în fond această hotărîre. Ele înfăptuiesc un netăgăduit progres față de sistemul revizuirii consacrat în unele legislații naționale, în cadrul căruia instanța de executare este îndreptățită să verifice justa aprecierea a faptelor și corecta aplicare a normelor de drept. Această convenție adoptă un sistem novator de dovedire a condițiilor de regularitate internațională a hotărîrii arbitrale străine. Hotărîrea arbitrală străină este considerată că îndeplinește toate aceste condițiuni pînă la dovada contrară, dovadă care trebuie însă făcută de pîritul din cererea de executare. Reclamantul în cererea de executare nu are decît să producă originalul autentificat al hotărîrii arbitrale sau o copie ce îndeplinește condițiile cerute pentru autenticitatea sa, originalul convenției de arbitraj sau o copie îndeplinind condițiile de autenticitate și, la nevoie, o traducere certificată a acestor acte. Hotărîrea arbitrală astfel produsă este reputată a fi susceptibilă de recunoaștere sau executare dacă pîritul nu dovedește una din următoarele împrejurări: părțile la convenția de arbitraj erau, potrivit legii aplicabile, lovite de o incapacitate sau convenția amintită nu era valabilă după legea căreia părțile o supuseseră sau în virtutea legii țării unde hotărîrea arbitrală a fost dată, în absența alegerii legii de către părți; violarea drepturilor apărării prin aceea că partea impo-

Supliment la

nr. 27 1983

Revista
ECONOMICA

triva căreia se invocă hotărârea arbitrală n-a fost înformată despre desemnarea arbitrului sau despre desfășurarea procedurii arbitrale, ori că partea prătită a fost în imposibilitate — din alte motive — să-și valorifice mijloacele sale de apărare; hotărârea arbitrală rezolvă un litigiu care nu este indicat în compromis sau care nu intră în prevederile clauzei compromisorii ori conține dispozițiuni care depășesc termenii compromisorului sau clauzei compromisorii; competența instanței arbitrale sau desfășurarea procedurii arbitrale nu au fost conforme cu convenția părților, ori în absența acestora, cu legea țării unde arbitrajul a avut loc; hotărârea arbitrală nu a devenit obligatorie pentru părți sau a fost anulată ori suspendată de către autoritatea competentă a țării în care, sau după legea căreia a fost dată hotărârea. Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional de la Geneva din 1961, prevede că anularea unei hotărâri arbitrale pronunțată în statul în care sau după legea căruia a fost dată hotărârea, nu va constitui o cauză de refuz a recunoașterii sau executării hotărârii în alt stat decât cînd anularea ar fi intervenit pentru unul din motivele limitativ prevăzute în convenție (art. 9). În raporturile dintre statele contractante care sînt și părți la Convenția de la New York din 1958, prevederea menționată a Convenției de la Geneva are drept reducere cauzurilor de anulare stabilite în prima convenție. Convenția de la Moscova din 26 mai 1972 privind soluționarea pe cale arbitrală a litigiilor de drept civil decurgînd din raporturile de colaborare economică și tehnico-științifică marchează un progres important în procesul uniformizării normelor privitoare la recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine. Sistemul instituit în vederea recunoașterii și executării hotărârilor arbitrale străine înlătură procedura de executare, prin asimilarea hotărârilor arbitrale străine cu hotărârile judecătorești naționale definitive, asigurînd, totodată, ocrotirea drepturilor la apărare ale părții împotriva căreia s-a pronunțat hotărârea arbitrală. Cu privire la recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine, în România, trebuie avute în vedere reglementările interne, cit și cele cuprinse în convențiile internaționale multilaterale la care este parte. Cit privește reglementarea internă, se admite, în principiu, că sentințele arbitrale străine sînt asimilate, în ce privește învestirea lor cu formulă executorie — executor —, cu hotărârile instanțelor judecătorești. Potrivit art. 375 C. pr. civ., executarea unei hotărâri judecătorești străine pe teritoriul țării noastre se poate încuviința dacă îndeplinește următoarele condiții: este pronunțată de o instanță judecătorească competentă, este definitivă, nu încalcă ordinea publică de drept internațional privat a României și există reciprocitate de executare.

EXECUTAREA HOTĂRĂRILOR ARBITRAJULUI DE

STAT — se face, potrivit art. 53 din Regulile procedurii arbitrale, „de îndată sau la termenul fixat în hotărâre”. Regula este că executarea trebuie să se facă de bună voie, iar persoanele răspunzătoare pentru neexecutare pot primi sancțiuni disciplinare sau pot fi urmărite pentru a fi pedepsite conform legilor penale. În cazul în care executarea nu se face de bună voie, unitatea creditoare procedează la executarea prin decontare bancară, în cazul obligației constînd în plata unei sume de bani, pe baza copiei legalizate, de pe dispozitivul hotărârii respective sau, în celelalte cazuri, pe baza copie de pe hotărâre, investită cu titlu executoriu. Executarea prin bancă se face pe cale de decontare, art. 55 din Regulii prevăzînd în mod expres că în acest caz nu mai este necesară acceptarea cererii de plată de către unitatea debitoare. Posibilitatea executării sîlute prin executorii judecătorești a hotărârilor arbitrale a căror executare nu este posibilă prin bancă este prevăzută de art. 70 din Regulii

EFICIENȚA EXPORTULUI — INDICATORII DE CUANTIFICARE. Începînd cu anul 1981, indicatorii de export au fost limitați și uniformizați, fiind obligatorii pentru toate operațiunile de export și anume: cursul de revenire al produsului; aportul valutar și aportul valutar la hectar; cursul

de revenire al aportului valutar, beneficiul în valută, gradul de valorificare a materiilor prime. Folosirea indicatorilor arătați asigură determinarea eficienței exporturilor, în sensul că permit o apreciere a modului în care se valorifică materiile prime și materialele precum și forța de muncă încorporate în produsele exportate. Totodată, cu ajutorul acestor indicatori trebuie să se stabilească eficiența exportului românesc în raport cu produsele similare ale altor țări, analizînd eficiența pe baza prețurilor mondiale de pe piețele caracteristice. Acești indicatori se folosesc pentru analiza eficienței tuturor tipurilor de exporturi, inclusiv pentru instalații și utilaje complexe, pentru lucrări de construcții-montaj în străinătate și alte exporturi. **Cursul de revenire al produsului (Cr)** exprimă costul în lei, al unei unități valutare la un produs sau o grupă de produse. El permite deci compararea volumului de muncă socială națională materializată în produsul de export, cu suma valutei ce se încasează prin vânzarea produsului respectiv pe piața externă. Se calculează ca un raport între prețul intern complet de export al produsului (Pi) exprimat în lei și prețul extern obținut pe produs (Pe) exprimat în valută străină (ruble sau dolari S.U.A.), formula fiind următoarea:

$$Cr = \frac{Pi}{Pe}$$

Cursul de revenire fiind și un indicator de plan, se stabilește pentru produsele prevăzute în nomenclator anual prin planul național unic de dezvoltare economico-socială. Pe baza cursurilor de revenire pe produse sau grupe de produse se fundamentează **cursul comercial unic** în activitatea de comerț exterior. Ca urmare, în cadrul analizării unor operațiuni concrete de export, cursul de revenire rezultă se compară cu cel mediu planificat, fiind oprită depășirea acestuia pe total tranzacții încheiate în anul respectiv. De asemenea, se compară și cu nivelul cursului de revenire realizat la alte produse similare pentru a se aprecia gradul de eficiență. **Aportul valutar (Av)** reprezintă valoarea nou creată, exprimată în valută și realizată prin activitatea de comerț exterior. Acest indicator poate fi calculat în valori absolute, precum și sub forma ratei pe care o prezintă. Sub forma valorii absolute, aportul valutar se calculează ca diferență între prețul extern (Pe) și cheltuielile materiale (M) încorporate în produsul exportat calculate la prețuri internaționale, iar în cazul imposibilității stabilirii prețului mondial, calculate la cursul comercial unic. În cheltuieli materiale sînt cuprinse: materiile prime și materialele din țară și din import, combustibili, amortizarea, ambalajul, cheltuielile speciale de export, partea de energie și combustibili din cheltuielile secțiilor. Formula de calcul:

$$Av = Pe - M \text{ (în \$ sau Rbl)}$$

Rata aportului valutar (Rav) se calculează după următoarea formulă:

$$Rav = \frac{Pe - M}{Pe} \cdot 100 \text{ (în procente)}$$

Aportul valutar la hectar se calculează ca diferență între prețul extern în valută al producției realizate pe hectar și cheltuielile materiale necesare realizării producției respective (semințe, îngrășăminte, pesticide, combustibili, amortizarea mașinilor agricole), calculate la prețuri mondiale. În mod similar se calculează aportul valutar pentru tona de cereale sau alte produse agricole. **Cursul de revenire al aportului valutar (Ca)** exprimă valorificarea forței de muncă (manopera) încorporată într-un produs exportat. Ca urmare, se calculează ca raport între cheltuielile interne nemateriale (Cil) respectiv între valoarea în lei a manoperei și a cheltuielilor de regie necesare re-

lizării produsului și aportului valutar obținut prin exportul produsului respectiv. Formula de calcul :

$$Ca = \frac{Cil}{Av} \text{ (în lei per Rbl sau dolari)}$$

Pentru ca o anumită operațiune de export să aibă o eficiență ridicată se cere: rata aportului să fie cât mai ridicată; cursul de revenire al aportului valutar să fie mai mic decât cursul de revenire al produsului respectiv. Realizarea acestor două deziderate, indică faptul că valoarea nou creată, respectiv manopera ș.a., transformată în valută prin export, este la un nivel corespunzător, respectiv superior cursului de revenire al produsului în cauză. **Beneficiul în valută (Bv)** exprimă câștigul în valută realizat în activitatea de export a unui produs și se calculează prin deducerea din prețul extern a cheltuielilor totale interne, materiale și nemateriale (M+Civ), aferente produsului respectiv. Valoarea cheltuielilor interne se calculează în valută la prețuri mondiale, iar pentru cele la care nu se pot stabili prețuri mondiale se folosește cursul comercial unic pentru transformarea din lei în valută. Formula de calcul în valori absolute este următoarea :

$$Bv = Pe - (M+Civ) \text{ (în Rbl sau dolari)}$$

Rata beneficiului valutar se calculează după următoarea formulă :

$$Rbv = \frac{Pe - (M+Civ)}{Pe} \cdot 100 \text{ (în procente)}$$

Prin prețurile de export trebuie să se recupereze toate cheltuielile materiale și nemateriale aferente produsului exportat (transformate în valută la prețuri mondiale sau după caz cu ajutorul cursului comercial unic) și să se asigure și un beneficiu. Ca urmare, cota beneficiului în valută trebuie să fie cel puțin egală cu rata dobânzii de pe piață în momentul efectuării tranzacției sau a celei practicate la importul nostru din țara în care se realizează exportul la aceleași categorii de mărfuri. **Gradul de valorificare al materiilor prime (Gv)** exprimă creșterea valorii materiilor prime încorporate în produsul ce urmează să fie exportat. Se calculează ca raport între prețul extern al produsului și valoarea în prețuri mondiale a materiilor prime (Mp) încorporate în produsul respectiv. Formula de calcul :

$$Gv = \frac{Pe}{Mp}$$

Pentru ca operațiunea de export să fie eficientă, acest indicator trebuie să fie în mod obligatoriu supraunitar (pentru a asigura o valorificare minimă a materiilor prime și energiei consumate). Cu cât acest indicator este mai mare, cu atât valorificarea este mai bună. **Model de analiză corelată.** Din prezentarea sintetică a indicatorilor de cuantificare a eficienței operațiilor de export rezultă neîndoieloz faptul că o apreciere de ansamblu a unei anumite operațiuni nu se poate face decât prin analiza acesteia în mod corelat, folosindu-se toți indicatorii care au menirea să releve diferitele laturi ale eficienței și, respectiv, ale rentabilității. Redăm, în continuare, o schiță de analiză corelată, luând în considerare următoarele elemente convenționale pentru o unitate de măsură a produsului supus analizei :

— preț extern (Pe)	1 000 \$
— preț intern (Pi)	14 500 lei
— cheltuieli materiale în valută (M)	700 \$
— cheltuieli nemateriale în lei (Cil)	3 250 lei
— cheltuieli nemateriale în valută (Civ)	150 \$
— materii prime în valută (Mp)	540 \$

Transpunând aceste elemente în formulele redată mai sus, se obțin următoarele rezultate :

$$(1) \quad Cr = \frac{Pi}{Pe} = \frac{14\,500}{1\,000} = 14,5 \text{ lei/\$}$$

$$(2) \quad a) Av = Pe - M = 1000 - 700 = 300 \$$$

$$b) Rav = \frac{Pe-M}{Pe} \cdot 100 = \frac{1000-700}{1000} \cdot 100 = 30\%$$

$$(3) \quad Ca = \frac{Cil}{Av} = \frac{3\,250}{300} = 10,83 \text{ lei/\$}$$

$$(4) \quad a) Bv = Pe - (M + Civ) = 1000 - (700 + 150) = 150 \$$$

$$b) Rbv = \frac{Pe - (M + Civ)}{Pe} \cdot 100 = \frac{100 - (700 + 150)}{1000} \cdot 100 = 15\%$$

$$(5) \quad Gv = \frac{Pe}{Mp} = \frac{1\,000}{540} = 1,85$$

Din analiza corelată a operațiunii ipotetice de mai sus se desprind următoarele concluzii: cursul de revenire pe produs și aportul valutar sint corespunzătoare; cursul de revenire al aportului valutar evidențiază o valorificare bună a manoperei și a regiei, respectiv cursul de revenire de 10,83 lei/\$ se situează mult sub cursul de revenire a produsului (15,5 lei/\$); în ce privește rata beneficiului în valută, acesta se situează la 15%. indicele privind gradul de valorificare al materiilor prime arată o valorificare superioară a acestora. Privite în ansamblu, în mod corelat, rezultatele analizei operațiunii date duc la concluzia că tranzacția poate fi încheiată.

EVITAREA RISCURILOR VALUTARE ÎN CONTRACTELE COMERCIALE.

În condițiile în care comerțul internațional se desfășoară într-un cadru economic și politic în continuă mutație, generator de mari incertitudini datorită, printre altele, instabilității financiare, a fluctuațiilor valutare continue, oricât de judicios ar fi stabilit prețul el nu poate fi ferit de urmările acestor fluctuații decât prin consolidarea lui pe diverse căi: adoptarea unor măsuri organizatorice de livrare și scurtarea cât mai mult posibil a perioadei de încasare a prețului privind mărfurile livrate; înscrierea în contracte a unor clauze adecvate, menite să preîntâmpine și să atenueze consecințele fluctuațiilor valutare; folosirea unor modalități extracontractuale, printre care prezintă eficiență operațiunile valutare de tip Hedging. **Valorificarea optimă a termenului de livrare.** Este bine cunoscut că în contractele comerciale de vânzare internațională termenele de livrare se stabilesc, nu pe zile fixe calendaristice, ci cu referire la o perioadă mai mare cum ar fi o anumită decadă dintr-o lună, o anumită lună dintr-un trimestru sau, uneori, prin indicarea unui trimestru. Ca urmare, în funcție de evoluțiile conjuncturale ale piețelor valutare vânzătorii vor lua măsurile organizatorice de a impulsiona livrările sau de a le întârzia, de așa natură însă ca executarea obligației să se înscrie în interiorul limitelor de livrare stabilite prin contract. O asemenea strategie se impune, în special, în cazul contractelor de vânzare cu termen relativ apropiat de livrare de data încheierii lor și care, din această cauză, nu conțin clauze de evitare a riscurilor fluctuațiilor valutare. În aceste cazuri vânzătorul-exportator va intensifica livrările, de așa natură încât expedierea să se realizeze în primele zile ale perioadei de livrare, dacă valuta de plată prezintă tendințe de depreciere; în schimb, dacă valuta în cauză se află într-un proces de reapreciere, expedierea mărfurilor va fi realizată spre sfârșitul perioadei de livrare, când cursul valutei înregistrează un nivel cât mai ridicat. Strategia menționată prezintă importanță în special în situațiile în care prețul este stabilit într-o anumită valută, denumită valuta tranzacției sau de cont, care este dedublă de o altă valută de plată sau de decontare. Scopul unor asemenea clauze este acela de a da o garanție în plus vânzătorului că la data plății va încasa pretul într-o valută mai stabilă sau al cărei curs tinde spre creștere, în raport cu cel al valutei de cont. Uneori prin acest mod de stabilire a prețului se urmărește de către cumpărător să plătească în valuta națională care este sigur că va dispune la data plății. Cum această valută este condiționată, legată, prin contract de o valută mai stabilă, vânzătorul

nu este în dezavantaj, mai ales dacă pe piața națională a valutei de plată are și alte tranzacții încheiate, pe flux invers, respectiv contracte de import care trebuie plătite în aceeași valută. Pentru întreprinderea de comerț exterior exportatoare problema nu prezintă nici un fel de implicație atâta vreme cât urmărește cu atenție cursul valutei de plată pînă la data cînd se naște dreptul de a încasa prețul. Să presupunem că într-un contract de export încheiat între o întreprindere de comerț exterior română și un partener francez s-a stipulat următoarea clauză: „Prețul de 1000 dolari S.U.A. stabilit prin contract pe unitate de produs va fi plătit în franci francezi potrivit cursului la data plății”. Dacă la data plății, potrivit publicațiilor oficiale cursul este de $1\$ = 4,15821$ franci francezi, urmează ca facturarea să se facă la prețul de 4158,21 franci francezi pe unitate de produs. De remarcat să atît vînzătorul, cît și cumpărătorul prin formularea clauzei arătate și-au asumat un anumit risc legat de fluctuația cursului celor două devize. Astfel, bunăoară, dacă cursul francului francez crește în raport cu dolarul, cumpărătorul va avea de plătit o sumă mai mică în franci francezi, iar dacă scade, va plăti o sumă mai mare. Așa fiind, data plății fiind aceea care determină ia ce curs se face plata, este evident că vînzătorul o poate influența prin urgentarea sau întîrzierea expediției, în funcție de faptul dacă valuta de plată are tendința de depreciere sau de reprecieri. **Scurtarea perioadei de încasarea prețului**, pe lîngă avantajul pe care o prezintă sub aspectul dobînzilor suplimentare ce se realizează, prezintă și o modalitate de atenuare a urmărilor fluctuațiilor valutare. Desigur că perioada de timp care se scurge de la expedierea mărfurilor și pînă la încasarea prețului este în funcție și de modalitatea de plată stabilită prin contract. Astfel, în cazul modalității de plată, prin incaso documentar, pentru circuitul bancar al documentelor de plată sînt necesare 40—50 zile pe cîtă vreme dacă se adoptă acreditivul documentar domiciliat în țara vînzătorului, încasarea prețului poate fi realizată în cîteva zile de la data expedierii mărfurilor. Oricare ar fi modalitatea de plată adoptată prin contractul comercial de vînzare internațională, revine ca obligație pentru întreprinderile de comerț exterior exportatoare să scurteze cu cît mai mult posibil perioada de încasare a prețului prin depunere la Banca Română de Comerț Exterior a documentelor de plată. Cum potrivit mecanismului nostru de comerț exterior livrarea mărfurilor cumpărătorilor externi se face de către unitățile producătoare, acestea au datoria să remită exportatorilor documentele de plată prevăzute în contractul economic de livrări pentru export în cel mult 24 ore de la data expedierii. Plecînd de la importanța pe care o prezintă scurtarea termenului de încasare a prețului în valută, L. nr. 71/1969 a instituit o penalizare specială menită să stimuleze pe producători să remită în cel mai scurt timp documentele de livrare la extern a mărfurilor. Astfel, potrivit art. 81, alin. 2, combinat cu art. 80, lit. a „pentru remiterea cu întîrziere de către unitatea producătoare a documentelor necesare încasării valorii mărfii livrate” se aplică o penalizare de 100 de lei pentru fiecare zi de întîrziere **Forfetarea cambiilor** este o altă cale de atenuare a urmărilor fluctuațiilor valutare în operațiunile comerciale pe care dorim să o relevăm. Este binecunoscut că în vînzările pe credit una din modalitățile de garantare a plății o constituie emiterea de către vînzător a unor cambii de valoare egală cu creanța de plată, care sînt acceptate de cumpărător și avalizate de către o bancă comercială din țara acestuia, agreată de B.R.C.E. În ipoteza în care valuta în care este emisă cambia are tendința de depreciere, forfețarea acesteia transformă titlul de credit în disponibil în cont. Înălțurîndu-se astfel efectele deprecierei. Evident, la luarea deciziei de forfețare a unor cambii se au în vedere o serie de factori: nivelul cheltuielilor de forfețare (scontul, coeficientul de risc, comisioane etc.); gradul de intensitate a procesului de depreciere a valutei în care este emisă cambia; necesitatea de fonduri în valuta respectivă; nivelul dobînzii cu care pot fi fructificate sumele încasate etc. **Promovarea în contract a unei clauze de recalculare a prețului** în funcție de fluctuațiile valutare a valutei de plată în raport cu un coș multivalutar, valutar, constituie o modalitate destul de eficientă de evi-

lare, respectiv de atenuare a urmărilor negative a unor astfel de fluctuații. În practică se folosesc coșuri valutare constituite din 3—5 valute considerate stabile, coșul valutar D.S.T. precum și unele unități de cont internaționale. **Clauza multivalutară bazată pe un coș restrîns de valute** — poate da rezultatul scontat numai dacă valutele care compun coșul au fost judicios alese. Redăm, pentru exemplificare o astfel de clauză: „Prețul este stabilit în franci francezi, luîndu-se în considerare media cursurilor valutare ale dolarului S.U.A., francul elvețian și lirei sterline la data încheierii contractului. Dacă la data plății cursul valutei de tranzacție va prezenta o diferență de $\pm 1\%$ față de media valutele menționate suma de plată va fi recalculată în mod corespunzător”. Într-un alt contract formularea ni se pare mai completă: „Prețul convenit prin prezentul contract a fost stabilit avîndu-se în vedere paritatea valutară a dolarului S.U.A. la data încheierii contractului, în raport de: marca vest-germană, francul elvețian, lira sterlină și florinul olandez. În cazul cînd această paritate se diminuează în raport cu una sau mai multe din aceste valute, prețul va fi recalculat cu procentul mediu de variație a cursului dolarului S.U.A., față de valutele menționate mai sus. Pentru stabilirea procentului de diminuare se are în vedere paritatea valutară de la data încheierii contractului comparativ cu paritatea valutară de la data plății, atît în cazul livrărilor cu plata la livrare, cît și în cazul livrărilor pe credit”. **Clauza multivalutară bazată pe D.S.T.** prezintă importante avantaje, fiind astfel frecvent folosită. Este cunoscut că Drepturile Speciale de Tragere (D.S.T.) este unitatea de cont a F.M.I. fiind constituită din 5 valute, a căror cursuri zilnice determină cursul acestei unități de cont. Ca urmare a faptului că fluctuațiile pozitive sau negative a celor 5 valute sînt anihilate prin luarea lor în calculul zilnic al D.S.T.-ului, această unitate de cont este considerată a fi mai stabilă decît orice monedă națională. De aici concluzia potrivit căreia, raportarea cursului valutei de plată dintr-un contract, la cursul D.S.T., conduce la evitarea riscurilor valutare. Redăm, în continuare clauza model adoptată: „Prețul contractului exprimat în U.S. dolari este stabilit la cursul dintre U.S. \$ și D.S.T. așa cum a fost determinat de F.M.I. cu o zi înainte de semnarea contractului, respectiv U.S. \$ = ...D.S.T. La data exigibilității plății cumpărătorul va achita în U.S. \$ sumele inițial stabilite. În termen... zile de la efectuarea plăților, vînzătorul va calcula sumele încasate în funcție de echivalentul D.S.T. în U.S. \$ publicat de F.M.I. cu o zi înainte de data efectuării plății. În cazul în care între cursul U.S. \$ și D.S.T. va rezulta o diferență mai mare de $\pm 2,50\%$ va încunoștința cumpărătorul asupra diferențelor intervenite; urmînd ca partea debitoare să achite imediat diferențele respective”. În practica întreprinderilor noastre de comerț exterior este formulată această clauză în modul următor, care ni se pare mai simplu și mai eficient: „Plățile în executarea acestui contract se vor face în dolari, avînd la bază cursul de 1 D.S.T. = 1,20216 dolari. La data fiecărei plăți se va compara cursul dolarului în raport cu cursul D.S.T. de bază arătat mai sus. Dacă între cele două cursuri va rezulta o diferență mai mare de $\pm 1\%$, valoarea plății respective va fi recalculată în mod corespunzător”. Învederăm avantajele pe care le prezintă adoptarea prin contract a unei clauze cu formularea redată: potrivit acordului astfel stabilit de părți, recalcularea prețului se face după fiecare livrare, iar încasarea contravalorii mărfurilor expediate se face automat la prețul rezultat din recalculare; ca urmare, se evită decontări ulterioare cu privire la diferențele care ar rezulta din fluctuațiile valutare, practica arată că asemenea diferențe care sînt favorabile vînzătorului se încasează ulterior cu mare întîrziere, ceea ce conduce la scăderea eficienței operațiunii respective.

EVITAREA RISCURILOR DECURGÎND DIN SCUMPIREA MATERIALELOR ȘI A MANOPEREI. Rentabilitatea unor vînzări internaționale, în special a acelor a căror executare necesită un timp mai îndelungat, cum este cazul furniturilor de echipamente industriale, este în funcție de costul mai multor elemente ale prețului de pro-

ducte: materia primă, forța de muncă etc. Metoda elaborării prețurilor de ofertare și, în final, de contractare prin includerea, ca elemente componente, a unor adaosuri care să reprezinte coeficientul previzibil de scumpire a materiilor prime și a manoperei pe perioada cât durează realizarea și livrarea obiectivului industrial (sau civil) contractat, în frecvente cazuri nu dă rezultate, datorită faptului că prețul astfel stabilit devine necompetitiv. Pentru înlăturarea acestui inconvenient, părțile dintr-un contract complex de export pot recurge la adoptarea formulei de corectare (revizuire, rectificare) a prețului elaborată de C.F.E./O.N.U. și prevăzută în Condițiile generale model 188 și 574 pentru furnizări și montaje de materiale și echipamente de import și export. Formula amintită, pe cât de simplă, pe atât este de eficientă, dând posibilitatea de corectare a prețurilor în funcție de majorarea prețurilor de materii prime și la manoperă. Redăm formula, așa cum este înscrisă în condițiile generale menționate:

$$P_1 = \frac{P_0}{100} \left((a+b) \frac{M_1}{M_0} + c \frac{S_1}{S_0} \right), \text{ în care:}$$

P_1 = Preț final de facturat

P_0 = Preț inițial al mărfii stipulat în contract.

M_1 = Media (aritmetică sau ponderată) a prețurilor (sau indicilor pe prețuri) pentru... (natura materiilor de referință în timpul perioadei... (adică, precizarea perioadei de referință care poate să fie definită printr-o fracțiune a termenului de livrare, sau prin termenul de livrare întreg).

M_0 = prețul (sau indicul de preț), pentru aceleași materii la data fixată mai sus pentru P_0 .

S_1 = Media (aritmetică sau ponderată) a salariilor (inclusiv asigurările sociale) sau indicii salariilor (inclusiv asigurările sociale) pentru... (precizarea categoriilor de forță de muncă și sarcini anexe) în timpul perioadei... (precizarea perioadei de referință care poate să fie definită printr-o fracțiune a termenului de livrare, sau prin termenul de livrare întreg)

S_0 = salarii (inclusiv asigurări sociale), sau indici de salarii (inclusiv asigurări sociale) pentru aceleași categorii, la data fixată mai sus pentru P_0 .

a, b, c, reprezintă procentul admis în mod forțat al elementelor particulare în prețul inițial a cărei sumă este egală cu: $a+b+c = 100$.

a = parte fixă (costuri constante)

b = parte de materii

c = parte de salarii (inclusiv asigurări sociale).

Dacă este necesar, b, și eventual c, pot să fie descompuși în atâtea procente parțiale (b_1, b_2, b_3) cite elemente de variație sint luate în considerație. Pentru o eficiență finală a clauzei de mai sus, cei care negociază tranzacții privind livrări de linii tehnologice, livrări la cheie etc. trebuie să dea toată atenția formulării, fără echivoc, a următoarelor elemente care, în final, prezintă o importanță deosebită în decontarea prețului: se vor stabili cu precizie documentele de referință pentru determinarea prețurilor la materiile prime și la salarii; din modul de redactare a clauzei trebuie să rezulte dacă calculul prețului final se face pentru fiecare livrare parțială, la recepția finală etc.; se înscrie, de asemenea, limita minimă a diferențelor rezultate ($\pm$) de la care se recalculează prețul; o mare importanță o prezintă evaluarea elementelor parte fixă, care corespunde în economia întreprinderilor capitaliste cu costurile constante, altele decât materia primă și salariile personalului direct productiv. Practica relevă că acestea pot reprezenta 10—20% din costul total al produsului respectiv. În baza formulei prezentate mai sus, într-un contract de import a unor cazane de abur încheiat de o întreprindere română de comerț exterior cu un vânzător din R. F. Germania a formulat următoarea clauză: „Prețul prevăzut în prezentul contract va fi corectat — pentru a fi adus la nivelul prețurilor la data livrării după următoarea formulă” (urmează formula de mai sus), în care:

P_0 = preț de bază la data contractului (ipotetic 150 000 DM)

M_1 = prețul valabil în R.F.G. pentru oțelul Thomas la data revizuirii;

M_0 = prețul acestui oțel în ziua încheierii contractului;

S_0 = salariul mediu pentru un muncitor necăsătorit, în industria metalurgică din regiunea Rinul de Nord, la data încheierii contractului;

S_1 = idem, în vigoare la 3 ani după încheierea contractului;

a = partea fixă — 10%

b = partea de materii — 50%

c = partea de salarii — 40%

În continuare, în aceeași clauză se fac următoarele precizări: „Modificarea de prețuri la materii prime și manoperă care intervin eventual între termenul contractual de livrare și data efectivă a livrării nu se iau în considerare dacă întârzierea se datorează vânzătorului. În cazul livrărilor anticipate, modificările respective vor fi luate în considerație numai pînă la data livrării efective. Corectarea prețului se va face numai dacă modificarea prețului la oțelul Thomas și la manoperă, la data efectuării plății, reprezintă mai mult de $\pm 1\%$ față de prețul furniturii stabilit prin prezentul contract”. Așadar, această clauză consemnează acordul părților pentru ca prețul mărfii care constituie obiectul contractului să fie corectat în termenele stabilite, de regulă data livrării, în funcție de indicele de modificare a prețurilor la materiile prime de bază și la manoperă. Evident, ea se adoptă, așa cum rezultă din cele arătate mai sus, în cazul acelor contracte al căror obiect au un ciclu lung de fabricație și de valori mari, care au deci un termen mai îndepărtat de livrare. Să presupunem că la data efectuării plății, în condițiile în care termenul de livrare a fost respectat, materiile prime, respectiv oțelul Thomas a înregistrat o creștere de 12% și manopera de 10%. Luînd în calcul elementele stabilite prin clauza redată mai sus și cele de creștere indicate de statisticele oficiale cu privire la creșterea prețului la oțelul Thomas și la manoperă, corectarea prețului inițial la furnitura în cauză se calculează după cum urmează: Materia primă, am arătat mai sus, deține o pondere de 50%, iar în momentul livrării furniturii, acesta înregistrează o creștere cu 12%. Deci:

$$b \frac{M_1}{M_0} = 50\% \times 12\% = 6\%$$

Manopera are o pondere de 40%, iar indicele de creștere este de 10%. Deci:

$$c \frac{S_1}{S_0} 40\% \times 10 = 4\%$$

Așadar, valoarea materiilor prime, prevăzută în contract, crește față de prețul întregii furnituri cu 6% ($50+6=56$), iar costul manoperei față de perioada inițială crește cu 4% ($40+4=44$). În aceste condiții, prețul la care urmează să se factureze marfa va suferi următoarea corectare, față de cel inițial:

$$P_1 = \frac{150\,000}{100} 15\,000 (10 + 56 + 44) = 1\,500 \times 110 = 165\,000$$

EVITAREA RISCURILOR VALUTARE PRIN OPERAȚIUNI DE HEDGING — este o practică curentă în țările cu economie capitalistă care are un grad ridicat de eficacitate, fapt care ne-a determinat să-i prezentăm mecanismul: contractul de vânzare-cumpărare internațional se încheie la preț fix, într-o anumită valută; pentru evitarea riscului valutar, vânzătorul-exportator solicită băncii sale să încheie o operație de cumpărare a unui volum de valute de care are nevoie, echivalentă prețului fix din contractul comercial internațional, la termen, care să corespundă cu data de executare prevăzută în contractul de vânzare-cumpărare; procedînd astfel, vânzătorul-exportator se asigură că suma pe care o va primi de la cumpărător la data livrării, va fi echivalentă cu aceea necesară per-

tru achitarea obligației valutare contractate la termen, fără a câștiga sau de a pierde; așa fiind, asemenea operațiuni nu constituie din punct de vedere al exportatorului operațiuni speculative de bursă, ci au funcția de a asigura la data livrării mărfurilor un preț echivalent sub aspectul puterii lui de cumpărare, cu cel stabilit la încheierea contractului. Pentru ca mecanismul unor asemenea operațiuni să fie și mai bine înțeles credem necesar să prezentăm două cazuri ipotetice. 1. Să presupunem o tranzacție comercială de vânzare între un vânzător francez și un cumpărător suedez în care prețul este de 1000 de dolari avuți în vedere la data perfecționării contractului. Astfel, la încheierea contractului, vânzătorul a avut în vedere un curs de $1\$ = 4,9750 \text{ F.F.}$; în ipoteza în care dolarul se va deprecia, prețul fix de 1000 \$ din exemplul luat va reprezenta pentru vânzător o sumă inferioară în echivalență în franci francezi, față de cursul avut în vedere la data perfecționării tranzacției. Așa fiind dacă față de cursul arătat mai sus la data plății, potrivit cotațiilor pieței valutare, raportul va fi de $1\$ = 4,8950 \text{ F.F.}$ înseamnă că vânzătorul va pierde din prețul fix stabilit, $1,25\%$, cu alte cuvinte, prețul încasat la data livrării nu mai este echivalent cu cel de la data perfecționării contractului, respectiv pentru cei 1.000 dolari încasați nu mai pot fi achiziționați 4975 franci francezi, ci numai 4895. asemenea fenomene financiare care pot influența negativ eficiența operațiilor comerciale, pot fi evitate, așa cum am arătat, pe cale extracontractuală prin operațiunea de *Hedging*, care înseamnă realizarea unei tranzacții între vânzător și banca sa comercială, la care are deschis contul curent, potrivit căreia, banca cumpără 4975 franci francezi la termen, (care corespunde datei livrării), pentru care se obligă să plătească la împlinirea termenului 1000 dolari. În aceste condiții, oricare ar fi cursul dolarului la data livrării mărfurilor, pentru prețul încasat de 1000 dolari vânzătorul va intra în posesia a 4975 franci francezi. 2. Un exportator român încheie cu un partener francez un contract de vânzare-cumpărare internațională în care prețul este stabilit în franci francezi, livrarea urmând a se face peste 6 luni. Cum în contract nu s-a putut înscrie o clauză care să evite riscul fluctuațiilor valutare, exportatorul are de ales între următoarele două alternative: a) Să-și asume riscul fluctuațiilor valutare, situație în care va fi favorizat dacă peste șase luni cind va încasa prețul, dolarul va fi depreciat față de francul francez, iar ca urmare a operațiunii de vânzare a francilor francezi încasați va obține un volum mai mare de dolari, decît cel pe care a scontat în momentul încheierii contractului; în situația în care francul francez se va deprecia în raport cu dolarul (care constituie în relațiile noastre externe valuta de referință) exportatorul va înregistra o pierdere egală cu proporția deprecieri. b) Cea de-a doua alternativă este aceea de a efectua o operație de *Hedging* care, așa cum am văzut, este o operație la termen, menită să asigure pe exportator împotriva fluctuațiilor cursurilor de schimb, respectiv împotriva riscului valutar. Pentru a ști exact contravaloarea în dolari a sumei în franci francezi pe care o va încasa la data decontării exportului efectuat, exportatorul român va vinde, în momentul încheierii contractului extern francii francezi pe care-i va încasa, la termen (pe 6 luni), contra dolari S.U.A. În asemenea operațiuni, este important de cunoscut costul *hedging*-ului. Să luăm cursurile de schimb $\$/\text{F.F.}$; la vedere: 4,8225; la 6 luni: 4,8525. După cum se poate remarca francii francezi se vînd față de dolari la 6 luni cu un disagio de 0,0300 (întrucît majoritatea operatorilor de devize de pe piață consideră că francul francez se va deprecia față de dolar). Din rațiuni de calcul el dorește să cunoască, disagioul, adică costul „*hedging*”-ului ca procent anual. În acest scop, disagioul pentru perioada în discuție (6 luni) este transpus într-un disagio pe înregul an (2 timpi) și acesta este pus în relație cu cursul la vedere:

$$\frac{0,03000 \times 2 \times 100}{48 \ 225} = 1,20\% \text{ pe an}$$

În aceste condiții, exportatorul român va trebui să țină seama de cheltuielile suplimentare pe care le suportă, respectiv de 1,20% pe an, care influențează eficiența tranzacției respective.

EVITAREA RISCURILOR PRIN CLAUZE DE READAPTARE A CONTRACTELOR COMERCIALE INTERNAȚIONALE. Pe lângă fluctuațiile valutare și instabilitatea prețurilor la materii prime și manoperă, și alte evenimente, politice sau conjunctural-economiche, pot conduce la o schimbare a datelor inițial avute în vedere de așa natură încît se produce un dezechilibru contractual. Pentru a preveni asemenea situații în unele contracte părțile înscriu o clauză căreia, în cazul în care pe parcursul executării contractului apare o asemenea situație partea lezată poate cere renegocierea condițiilor de livrare în vederea restabilirii echilibrului inițial. Această clauză, cunoscută sub denumirea de *hardship*, dă dreptul la readaptarea contractului sub condiția să fi intervenit efectiv o schimbare care a creat pentru una din părți o situație foarte grea, de natură să o pună în situația în care dacă și-ar executa obligațiile asumate ar fi grav prejudiciată. Așa cum se arată într-o lucrare de specialitate clauza *hardship* se caracterizează prin generalitate și exterioritate, în sensul că motivele care au condus la dezechilibrul contractului în cauză scapă puterii de a fi fost prevăzute, și, ca atare, nu se poate pretinde ca părțile să le fi luat în considerare în momentul încheierii contractului. Ca urmare, ar fi nedrept dacă urmarea acestor împrejurări ar fi imputată părții care îi este victimă. Într-un contract încheiat cu o întreprindere română de comerț exterior a fost înscrisă o asemenea clauză sub următoarea formulare: „Părțile sînt de acord ca în cazul în care apar unele situații neprevăzute — deprecierea sau reapprecierea substanțială a valutei de cont sau de tranzacție, scumpirea unor materii prime prin instituirea unor taxe vamale suplimentare etc. — să discute clauzele în vederea readaptării lor la nivelul condițiilor create, de așa natură încît să se restabilească echilibrul contractului în spiritul negocierii la semnarea lui. Readaptarea va avea efecte numai asupra părții din marfă nelivrată sau asupra părții din preț neincasat”. Pentru ca readaptarea contractului să aibă loc partea care consideră că sînt îndeplinite toate condițiile prevăzute în contract trebuie să anunțe pe cealaltă parte invocînd împrejurările noi apărute; primind încunoștințarea de renegociere a contractului, cealaltă parte trebuie să se pronunțe într-un termen cît mai scurt. În situația în care nu se realizează un acord comun, urmează a fi sesizat arbitrajul competent, potrivit clauzei compromisorii. Clauza de readaptare a contractului nu trebuie confundată cu clauza privind forța majoră. Între evenimentele care pot duce la rediscutarea contractului și cele de forță majoră este o deosebire esențială: primele creează o situație care îl pune pe debitorul obligației neexecutate de a fi grav prejudiciat în cazul în care o execută, iar ultimele — forța majoră — sînt evenimente invincibile. Chiar dacă au o trăsătură comună — imprevizibilitatea —, le separă invincibilitatea, care nu se găsește decît în cazul evenimentelor considerate forță majoră. De aceea, în prima situație se rediscută condițiile de executare a contractului — care este posibil deci de executat —, iar în cea de-a doua se amină executarea sau se reziliază contractul, deoarece pe perioada cît se menține forța majoră executarea este imposibilă.

EVITAREA RISCULUI DE NEPRELUARE A MĂRFII PRIN EXECUTARE COACTIVĂ. În unele situații conjuncturale partenerii comerciali nu mai sînt interesați în executarea obligațiilor contractuale asumate, fără însă să se poată evoca vreo împrejurare de natură să-i exoneraze de răspundere. În asemenea situații, întreprinderile de comerț exterior au ca modalitate de înlăturare a urmărilor unor asemenea evenimente executarea coactivă, care constă în organizarea unei proceduri de executare mai rapidă și mai simplificată față de aceea a dreptului comun, prin care partea contractantă care nu este în culpă poate să obțină executarea reală a obligației prevăzută în contract, fără să fie necesar,

pentru aceasta, să se adreseze instanțelor judecătorești sau comisiei de arbitraj. Este de la sine înțeles că existența acestei reglementări speciale în materie comercială, nu decade partea care nu este în culpă de dreptul de a cere rezilierea contractului cu daune-interese, ca o consecință a neexecutării lui. Astfel, în cazul în care cumpărătorul mărfurilor nu-și îndeplinește obligația sa de a lua în primire și plăti aceste mărfuri la termenul stabilit prin contract, întreprinderea vânzătoare — dacă nu are interes să ceară rezoluțiunea contractului cu daune-interese — poate recurge la procedura executării coactive având, astfel, două posibilități: să depună mărfurile într-un depozit general, sau, să le vândă prin licitație publică. Depozitarea mărfurilor se face pe socoteala și riscul cumpărătorului, în sensul că depozitul general i le va preda la prezentare după achitarea prețului datorat precum și a cheltuielilor de depozit. Locul depunerii mărfurilor este acela în care potrivit clauzelor din contract, trebuie să se facă luarea lor în primire de către cumpărător. Depozitarea mărfurilor apare astfel ca un mijloc de executare reală a obligației vânzătorului, în ipoteza în care cumpărătorul nu vine să le ridice. În cazul procedurii executării coactive, vânzătorul are la dispoziție și o a doua cale cu ajutorul căreia poate obține prețul mărfurilor contractate, anume vânzarea lor prin licitație publică; dacă la această vânzare se obține un preț inferior celui stabilit prin contract, vânzătorul este îndrituit să ceară cumpărătorului diferența, acesta rămânând răspunzător și pentru pagubele suferite, pentru repararea cărora poate fi obligat la plata de daune-interese; dacă, dimpotrivă, la această vânzare s-a obținut un preț mai mare, diferența trebuie predată cumpărătorului; în fine, dacă la încheierea contractului cumpărătorul a plătit un acout, acesta se va imputa sumei obținută prin executarea coactivă. Procedura executării coactive poate fi folosită și de cumpărător, care va putea să obțină, prin intermediul ei, executarea în natură a obligației vânzătorului de a-i livra marfa, în cazul în care acesta refuză să o facă de bună voie. Cumpărătorul are drept să achiziționeze mărfurile de pe piața comercială, prin mijlocirea unui agent de comerț, imputernicit să facă asemenea operațiuni. Menționăm că în situația în care obiectul contractului de comerț exterior îl constituie un lucru fungibil aplicarea procedurii de executare coactivă poate fi împiedicată de vânzător, care are posibilitatea de a se elibera valabil de obligația sa de predare, livrând mărfuri de același gen, de calitate mijlocie. Dacă la cumpărarea făcută printr-un agent de comerț abilitat, cumpărătorul a plătit un preț superior față de cel stabilit prin contract, el este îndrituit să ceară și să obțină de la primul vânzător, această diferență, plus daune-interese pentru acoperirea pagubelor suferite prin nelivrare. Executarea coactivă trebuie să fie precedată de o înștiințare scrisă pe care partea care o exercită o adresează părții în culpă de neexecutare; lipsa înștiințării nu atrage însă anularea vânzării ori cumpărării prin executare coactivă, ci — acestea rămânând valabile — dă drept părții, eventual păgubită — la intentarea unei acțiuni în daune-interese. În adevăr, scopul înștiințării (a cărei formă, în raporturile de comerț exterior, socotim că trebuie să fie scrisă) este acela de a lăsa părții contractante împotriva căreia se face executarea coactivă posibilitatea de a-și lua toate măsurile necesare spre a nu fi păgubită prin ea.

EXECUTAREA ÎN NATURĂ A CONTRACTELOR ECONOMICE. L. nr. 71/1969, art. 33, prevede că „unitățile socialiste sînt obligate să execute contractele economice în natură, cu respectarea întocmai a cantității, calității, termenelor și celorlalte obligații asumate”. Un prim aspect al executării în natură a contractelor economice este obligația furnizorului să livreze, la termene, în întregime cantitățile stabilite din fiecare produs și sortiment în parte, iar a beneficiarului de a primi numai ceea ce constituie obiectul obligației. Astfel, dacă prin contract produsul a fost nominalizat potrivit actului de planificare în cantitatea corespunzătoare a două sau mai multe sortimente, execu-

țarea obligației în natură trebuie să se realizeze prin livrarea acestor sortimente. În consecință, se arată în Decizia P.A.S. nr. 263/1979, nu este posibilă o compensare între sortimente dacă produsul respectiv a fost planificat și contractat sub forma a două sortimente, unitatea furnizoare fiind îndreptățită să execute prestația numai în forma planificată și convenită prin contract. Practica arbitrală a recunoscut, constant — atunci cînd specificațiile se stabilesc prin contract — posibilitatea modificării sortimentului aceleiași produs, fie prin acordul părților contractante, fie prin acceptarea tacită a unității beneficiare rezultată din primirea fără obiecțiuni a altui sortiment. (Dec. P.A.S. nr. 2989/1979). Dacă însă unitatea beneficiară nu acceptă primirea unui produs în alte sortimente decît cele contractate, unitatea furnizoare nu poate susține că și-a executat obligația în natură prin livrarea altui sortiment. Produsul livrat în alt sortiment va trebui restituit unității furnizoare sau ținut la dispoziția ei, această unitate rămînd obligată în continuare să-și execute obligația în natură prin livrarea sortimentelor contractate, cu toate consecințele care rezultă din neexecutarea obligației la nivelul cantității contractate. În funcție de natura produselor și de prevederile din contract, acesta poate fi privit ca executat întocmai dacă livrarea la un anumit termen și pe total s-a făcut în limita toleranțelor în plus sau în minus stabilite. Executarea în natură a contractelor implică livrarea la nivelul calitativ contractat. Calificativul de corespunzător calitativ se atribuie — în accepțiunea mai largă a noțiunii, singura care corespunde cerințelor unei economii moderne — numai celui produs care este conform caracteristicilor de calitate din documentele tehnice normative și din contracte și poate fi folosit potrivit destinației sale. Numai prin livrarea unor produse care îndeplinesc în mod cumulativ aceste însușiri se va putea considera îndeplinită obligația unității furnizoare, astfel cum prevede art. 38 alin. 1 din L. nr. 71/1969. Alinațiul 2 al acestui articol stabilește consecințele nerespectării obligației de a livra mărfurile la nivelul calitativ stabilit și anume: „Produsele refuzate de unitatea beneficiară pentru lipsuri calitative se consideră nelivrate dacă furnizorul nu asigură remedierea sau înlocuirea lor. În termenul stabilit de comun acord cu beneficiarul”. Principiul stabilit prin textul citat este în concordanță cu prevederile art. 31 din L. nr. 7/1977, privind calitatea produselor și serviciilor. Datorită acestor prevederi, restituierea cu titlu de daune a prețului aferent produselor calitativ necorespunzătoare nu mai este singurul mod de repartiție reglementat de legislația economică în vigoare, așa cum era pînă la apariția L. nr. 7/1977. Dimpotrivă, odată cu intrarea în vigoare a L. nr. 7/1977, remedierea și înlocuirea produselor constituie modalități legale, prin ele reall-zindu-se reparația în natură care este evident, preferabilă reparației prin echivalent. În măsura în care aceste modalități nu acoperă paguba unității beneficiare intervine răspunderea unității furnizoare, produsele fiind considerate nelivrate.

EXONERAREA DE RĂSPUNDERE ÎN CONTRACTUL DE TRANSPORT. Alături de forța majoră, căraușul mai este exonerat de răspundere în următoarele cazuri: culpa expeditorului sau a destinatarului; astfel, încărcarea defectuoasă a produselor, prin nerespectarea regulilor tehnice de încărcare, mențiunile greșite făcute în documentele de transport etc. pot constitui împrejurări care să ducă la exonerarea căraușului de răspundere, cu condiția ca el să dovedească culpa expeditorului sau a destinatarului; producerea de lipsuri sau avarii din cauza anumitor însușiri proprii naturii produselor, care au determinat sfărîmarea, spargerea, ruginirea, alterarea sau alte consecințe asemănătoare; dovedirea acestor împrejurări duce la concluzia lipsei de culpă a căraușului; cauzele legate de încărcarea sau descărcarea produselor, dacă aceste operații s-au efectuat cu mijloacele expeditorului sau ale destinatarului, ori sub supravegherea lor; cauzele naturale, inerente transportului în mijloace de transport deschise, pentru produsele care, potrivit dispozițiilor în vigoare, se transportă în

astfel de mijloace de transport; în acest caz, exonerarea de răspundere a cărauşului se întemeiază pe riscul inerent unui astfel de transport, în care produsele se pot avaria din cauze naturale (datorită ploii, soarelui, zăpezii etc.); pagubele datorate faptului că însoşitorul produselor — fie el delegat al expeditorului sau a destinatarului — nu a luat măsurile necesare pentru asigurarea integrităţii lor; lipsurile survenite din cauza unor defecte de ambalaj care n-au putut fi observate după aspectul exterior cu ocazia primirii produselor spre transport; lipsurile datorate faptului că expeditorul a predat produse excluse la transport, sub denumire falsă, inexactă sau incompletă; în acest caz, sarcina probei — în sensul că produsele au fost prezentate la transport prin indicarea în documentele de transport a unei denumiri nereale, inexacte sau incomplete — revine cărauşului; lipsurile şi avariile datorate faptului că expeditorul n-a indicat în documentele de transport şi, eventual, pe ambalaje, particularităţile specifice produselor, care reclamau condiţii speciale sau anumite măsuri de precauţie în timpul transportului sau depozitării; lipsurile produse prin scăderea umidităţii în timpul transportului; cărauşului îi revine sarcina să facă dovada că este vorba de produse care au umiditate şi, prin această dovadă, este exonerat de răspundere, în limita pierderilor normale; organizaţia socialistă expeditoare sau cea destinatară este îndreptăţită să probeze că pierderea din cantitate nu este normală şi se datoreşte altor cauze, imputabile cărauşului.

EXPEDIEREA MĂRFURILOR BENEFICIARILOR INTERNI. Obligaţiile furnizorului din contractul de livrare sînt reglementate în cadrul cap. II, art. 12—23 din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959. Ele pot fi grupate în: verificarea mijlocului de transport; încărcarea în mijlocul de transport; sigilarea acestuia; însoşirea unor mărfuri pe timpul transportului; remiterea documentelor conforme cu marfa expedită. **Verificarea mijlocului de transport.** Obligaţia expeditorului de a verifica, mijlocul de transport pus la dispoziţie de către cărauş, este prevăzută de Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 şi este deopotrivă valabilă atît pentru cele feroviare, cit şi pentru cele auto. În cazul în care mijlocul de transport nu îndeplineşte condiţiile necesare, expeditorul are obligaţia să încunoştinţeze cărauşul. Dacă totuşi cărauşul menţine mijlocul de transport, deşi i s-a adus la cunoştinţă că nu este corespunzător, are obligaţia să facă menţiune pe documentul de transport, arătînd pe scurt în ce constă necorespunzătorul. În această situaţie cărauşul îşi asumă riscul expeditiei produselor, dacă trece peste refuzul primirii mijlocului de transport. Expeditorului îi revine nu numai obligaţia să verifice mijlocul de transport, ci să se şi asigure că expedierea se va efectua în bune condiţii şi deci să întreprindă unele măsuri ce îi stau la dispoziţie pentru asigurarea încărcării şi transportului produselor în bune condiţii. Astfel, de exemplu, astuparea crăpăturilor vagonului pe unde s-ar putea produce scurgerea sau risipirea produselor, stă în putinţa sa şi n-ar putea susţine în mod justificat că această obligaţie ar reveni cărauşului. Obligaţia de verificare, înainte de încărcare, a vagonului pus la dispoziţie este prevăzută în acelaşi timp de art. 5 din Tariful local de mărfuri, pe calea ferată, care impune şi obligaţia de a anunţa cărauşul pentru a fi se pune la dispoziţie un alt vagon corespunzător. Primirea şi încărcarea vagonului duce la concluzia că a consimţit să utilizeze vagonul respectiv, asumîndu-şi răspunderea cu privire la expedierea produselor. O cale de evitare a vagoanelor necorespunzătoare este aceea de a se menţiona de către expeditor, în comanda pe care o face cărauşului, natura produselor ce urmează a fi expediate. Numai în această situaţie cărauşul are obligaţia să ia toate măsurile impuse de specificul produselor pentru punerea la dispoziţie a unui mijloc de transport care să asigure integritatea acestora. Potrivit art. 5 din Tariful local de mărfuri predătorul are obligaţia să refuze vagoanele puse la dispo-

ziţie ca necorespunzătoare dimensiunilor sau caracteristicilor mărfii, fără să fie supus la plata de penalităţi, numai dacă marfa nu poate fi încărcată în vagonul pus la dispoziţie. Faptul că un anumit tip de vagoane oferă unele înlesniri la încărcarea mărfii, nu îndreptăţeşte unitatea predătoare să refuze la încărcare vagoanele de alte tipuri, atît timp cît încărcarea este posibilă. Practica arbitrală a statuat în acest sens, recunoscînd unităţii predătoare dreptul să refuze — fără plata penalităţilor — vagoanele puse la încărcare, necorespunzătoare dimensiunilor sau caracteristicilor produselor, numai dacă produsele nu pot fi încărcate în vagoanele respective (Dec. P.A.S. nr. 148/1972).

Încărcarea mărfurilor. În cazul transporturilor feroviare tariful local de mărfuri prevede că expediţiile de coletărie se încarcă şi se descarcă în mod obligatoriu de calea ferată, iar expediţiile de vagoane, de către expeditor şi destinatar. Se consideră, expediţii de coletărie, potrivit Anexei nr. 1, pct. B, din Decretul nr. 523/1973, mărfurile predate la transport, în greutate totală între 12 şi 5 000 kg pentru transport cărora nu se pune la dispoziţie exclusivă a predătorului un vagon. Faţă de reglementarea invocată, expeditorul trebuie să ia toate măsurile organizatorice pentru încărcarea vagoanelor în termenele stabilite, utilizînd complet mijlocul de transport, fără însă să depăşească limita de încărcare; de asemenea, trebuie să ia măsuri de stimulare şi aşezarea produselor în mijlocul de transport, în condiţii care să asigure evitarea deplasărilor, spargerilor etc. Calea ferată are dreptul să refuze primirea vagoanelor încărcate cu produse, în cazul cînd n-au fost luate asemenea măsuri, iar expeditorul va putea fi obligat să plătească taxe suplimentare decurgînd din staţionarea vagoanelor. **Sigilarea mijlocului de transport — însoşirea mărfurilor.** Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959, art. 19, prevede obligaţia expeditorului să aplice sigiliu propriu în cazul în care produsele se expediază în mijloace de transport închise, cum sînt containerele, vagoanele acoperite, hambarele ş.a. Sigiliile trebuie să se aplice în aşa fel, încît, în caz de violare sau înlocuire, acestea să fie observate cu uşurinţă. De regulă, sigiliile se aplică pe sistemul de închidere; dacă aplicarea sigiliilor nu este posibilă datorită felului mijlocului de transport şi naturii produselor transportate, cum este, de exemplu, în cazul produselor care se transportă în vrac cu mijloace de transport deschise, se înseamnă şi se marchează lotul de produse încărcate, în aşa fel, încît orice sustragere pe timpul transportului să nu fie posibilă fără să lase urme uşor de observat. De exemplu, în cazul vagoanelor descoperite încărcate cu lemne de foc, cărbuni, cărămidă, ţiglă, minereu etc., marcarea se va face prin dungi de var ori prin aşezarea de şipci, sîrmă etc. Despre aceste marcare trebuie să se facă menţiune în documentele de transport. Sigiliile se aplică în momentul cîntării mijlocului de transport pe linia de garaj; cărauşul are aceeaşi obligaţie în momentul primirii vagonului pe linia publică; dacă nu există linie de garaj, atît unitatea expeditoare cit şi cărauşul trebuie să aplice sigiliile în momentul cîntării mijlocului de transport pe cîntarul staţiei de expediţie. Desigur că înainte de aplicarea sigiliilor se impune verificarea mecanismului de închidere al mijlocului de transport. Dacă, cu ocazia primirii vagoanelor încărcate, cărauşul nu face această verificare, el răspunde alături de unitatea predătoare pentru lipsurile survenite în timpul transportului şi datorate modului defectuos de închidere a mijlocului de transport. Aplicarea sigiliilor C.F.R. pe lîngă sigiliile predătorului, are ca scop să asigure în mod corespunzător vagonul pentru a se împiedica sustragerea pe timpul transportului. În consecinţă, în cazul neîndeplinirii de către cărauş a acestei obligaţii, el rămîne răspunzător de întreaga lipsă constatată la destinaţie, fără să poată pretinde aplicarea coeficienţilor de scăzămînt de 1% şi 2% (Dec. P.A.S. nr. 1794/1979). Datorită specificului lor, unele produse au nevoie de însoşire, operaţiune ce se poate face fie de către expeditor, fie de destinatar, prin delegaţii lor. Tariful local de mărfuri prevede obligativitatea însoşirii pentru un număr limitat de

produse. Cărașul este exonerat de răspundere pentru lipsa totală sau parțială a produselor, precum și pentru avaria intervenită, dacă produsele sînt transportate cu însoțitor. Practica arbitrală s-a pronunțat în sensul că pentru produsele din categoria celor ce călătoresc însoțite și se prezintă pentru transport fără însoțitor, cărașul trebuie să facă uz de dreptul de a refuza transportul; în caz contrar, răspunderea pentru pagubele ce se ivesc din această cauză revine atît expeditorului cît și cărașului (Decizia P.A.S. nr. 193/1979). **Remiterea documentelor.** Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959, art. 20, prevede că „furnizorul-expeditor este obligat să atașeze la documentele de transport (scrisoarea de trăsură sau de transport n.n.), actele de livrare și listele specificative necesare unei ușoare determinări cantitative (și calitative pentru mărfurile ușor alterabile), la locul de descărcare“. Pentru ca identificarea mărfurilor la destinație să se poată face cu ușurință este necesar ca documentele de transport să fie clar și corect completate. Regulamentul de transport prevede consecințele unor expedieri de mărfuri neconforme cu mențiunile făcute în scrisoarea de trăsură: expeditorul va suporta, în afară de plata penalităților și a adaosurilor de taxe, și cheltuielile provocate de verificarea transportului, precum și alte cheltuieli ce s-ar face. În documentele de transport trebuie menționate și însușirile produselor și starea în care au fost predate, dacă, prin natura lor, necesită condiții speciale de transport și depozitare. Dacă lipsurile sau avariile constatate la destinație se datoresc neîndicării de către unitatea expeditoare în documentele de transport, a particularităților produselor, în scopul luării măsurilor ce se impun pe timpul transportului, cărașul este exonerat de răspundere în condițiile art. 45, lit. h din Regulamentul de transport C.F.R.

dr. AL. DETEȘAN

Contract economic

Unele aspecte privind primirea mărfurilor

Circulația produselor între unitățile socialiste este în mod minuțios reglementată prin diferite acte normative din care cităm: Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959, Tariful local de mărfuri C.F.R., Decretul nr. 468/1977, H.C.M. nr. 425/1975, Tariful unic pentru transporturile de mărfuri cu mijloace auto, cadrul general fiind reprezentat de Legea nr. 71/1969.

Practica a ridicat o serie nesfîrșită de probleme care nu au fost — și nici nu au putut să fie — soluționate în mod expres, printr-o anume dispoziție legală, soluțiile de găzindu-se din coroborarea diverselor prevederi, în funcție de finalitatea actului normativ și din îndelungata activitate a organelor arbitrale.

În cele ce urmează vom aborda unele aspecte mai frecvent întîlnite în activitatea de primire a produselor.

● Art. 59 din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 prevede că beneficiarul este dator să anunțe telefonic sau telefonic pe furnizorul expeditor ca să trimită delegat care să participe la verificarea lipsurilor constatate de comisia de primire a unității destinate. Unele unități destinate omît a îndeplini această obligație legală, altele înlocuiesc unitatea furnizoare, dar, atît primele cît și celelalte, și procedează direct la verificarea mărfurilor primite cu participarea delegatului neutru. Se naște în mod firesc întrebarea dacă procesul-verbal astfel întocmit — și prezentarea sau așteptarea furnizorului — semnat de delegatul neutru este opozabil unității financiare (expeditorului). În general, organele arbitrale au considerat corect procedeele unității destinate de a nu înștiința sau de a nu prezenta delegatul furnizorului dacă procesul verbal este

întocmit și semnat cu delegat neutru (Dec. P.A.S. nr. 1803/1967), cu motivarea că dispoziția legii cu privire la înștiințarea expeditorului și așteptarea delegatului neutru nu sînt precise sub sancțiunea nulității. Uneori s-a considerat că încheierea procesului verbal cu delegat neutru poate avea loc numai dacă delegatul furnizorului înștiințat nu s-a prezentat în termenul definit de lege (Dec. P.A.S. nr. 1761/1979). Aderăm la această ultimă soluție cu motivarea că Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 instituie în sarcina ambelor părți contractante, o serie de obligații pentru a realiza o cit mai mare echivalență a pozițiilor spre obținerea unei cit mai riguroase verificări a livrărilor. Admițînd că destinatarul poate întocmi proces-verbal cu delegat neutru chiar dacă nu anunță pe furnizor sau înaintea expirării termenului în care acesta are dreptul de a-și trimite delegat, înseamnă a frustra o parte contractantă de un drept stabilit de o normă legală și a rupe echilibrul dorit de lege. Și mai convingător este argumentul dedus din faptul că în cazul în care produsele nu corespund din punct de vedere calitativ, destinatarul este obligat a le respinge astfel că livrarea se consideră neefectuată, mărfurile rămînînd la discreția furnizorului. Într-o atare împrejurare furnizorul s-ar vedea obligat să primească înapoi marfa, fără ca delegatul său care se prezintă în termen legal, să mai poată face o obiecțiune. Întrucît i se va prezenta procesul-verbal încheiat cu delegatul neutru.

● Art. 60 din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 prevede un termen de 5 zile în care delegatul unității furnizoare cu sediul în altă localitate, urmează a se prezenta la destinatar pentru a proceda la verificarea lipsurilor. Termenul fixat de această prevedere legală nu are caracter procedural și nu se calculează deci pe zile libere, potrivit prevederilor art. 101 Cod proc. civ. Dat fiind că termenul a fost considerat minim, nu se poate considera ca zi de calcul data expedierii telegrammei de către beneficiar, ci ziua în care ea a ajuns la destinație la unitatea furnizoare.

● Art. 63 din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 prevede că beneficiarul va înainta furnizorului o copie a procesului-verbal de constatare a deficiențelor, dacă delegatul acestuia nu a participat la constatare. Întrucît termenul de 24 de ore nu este prevăzut sub sancțiune, depășirea acestuia nu înlătură caracterul de opozabilitate al procesului-verbal dacă verificările s-au efectuat în fața prescripțiilor legale (cităm în acest sens decizia P.A.S. nr. 1008/1971 care își păstrează și în prezent caracter orientativ).

Unele unități beneficiare nu trimit acest proces-verbal nici în termenul legal de 24 de ore și nici mai tîrziu, cînd refuză parțial plata, furnizorul fiind astfel lipsit de posibilitatea de a analiza dacă refuzul parțial este sau nu întemeiat. În aceste situații unitatea furnizoare, care nu a încasat integral factura emisă, va solicita beneficiarei documentația necesară în cadrul procedurii prearbitrale, cu-noscîntă că încercarea de conciliere trebuie să fie efectivă.

● Art. 70 din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 indică organele care pot fi chemate la constatare, dacă furnizorul nu trimite delegat. Prevederea menționată a suscitat unele controverse, motiv pentru care sînt necesare următoarele lămuriri. Ordinea indicată de art. 70 nu este obligatorie, unitatea beneficiară avînd dreptul a apela la oricare din organele menționate de lege spre a trimite delegat la constatare, ea nefiind obligată să respecte succesiunea delegaților prevăzuți de text.

Prin organizație neîntereseată se înțelege, în sensul legii, o unitate care nu se află în subordonarea aceleiași organ cu unitatea destinatară. Cu alte cuvinte, delegatul este considerat pentru cînd unitatea cu care se află în raporturi de muncă nu face parte din același sistem cu unitatea beneficiară.

În rîndurile de mai sus își va găsi răspunsurile solicitate întreprinderea de sticlărie Azuga.

dr. C. JORNESCU

Expertize contabile

Stabilirea foloaselor nerealizate
in procesele civile și penale

Stabilirea corectă a „foloaselor nerealizate” în cauzele penale sau civile în care sînt chemate să se pronunțe organele de control, organele financiare și experții contabili, este o îndatorire de prim ordin a acestor organe pentru că de exactitatea și temeinicia calculelor necesare în acest scop depinde dimensionarea corectă și exactă a despăgubirilor datorate de inculpați sau pârțiți civile, în vederea reparării integrale a pagubei cauzate.

În cele ce urmează vom prezenta reglementările legale și jurisprudențele în materie precum și unele metode folosite în practica financiară și de expertiză contabilă, ce pot fi utilizate în activitatea de documentare premergătoare întocmirii actelor de control, a actelor procedurale și a expertizelor contabile în cauzele penale sau civile.

Art. 9 alin. 1 din Decretul nr. 208/1976 (modificat prin Decretul nr. 339/1981 și republicat în B.Of. nr. 108/1981) privind evaluarea pagubelor aduse avutului obștesc prin lipsuri sau degradări de bunuri, prevede că în cazul în care paguba a fost produsă prin fapte care, potrivit legii, constituie delict civile sau infracțiuni, evaluarea pagubei se face prin adăugarea, la suma reprezentînd prejudiciul determinat prin aplicarea prevederilor art. 3-8 din același decret, a sumei reprezentînd folosul de care a fost lipsită unitatea păgubită.

În art. 103 alin. 2 din Codul muncii se prevede că în situația în care pagubele au fost cauzate unității printr-o infracțiune, răspunderea se stabilește potrivit legii penale, caz în care în cuantumul pagubelor se cuprind și foloasele nerealizate.

Potrivit art. 14 C. proc. pen., raportat la art. 998 C. civ., repararea pagubei cauzate prin fapte ilicite trebuie să fie integrală, cuprinzînd prejudiciul efectiv suferit și venitul nerealizat care, în lipsă de alte dovezi îl constituie cel puțin dobînda legală în sensul art. 1088 C. civ. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 991/1980).

Prin decizia de îndrumare nr. 1/1978 Plenul Trib. Suprem a statuat că în cazul în care paguba este urmare unei infracțiuni, persoana care a săvîrșit-o va fi obligată și la plata dobînzilor respective.

Termenul de „folos nerealizat” este sinonim, din punct de vedere juridic, cu termenii „folos de care a fost lipsită unitatea păgubită”, „venit (ciștig) nerealizat” și „beneficiu nerealizat” inserați în actele normative și în jurisprudențele în materie.

Principala componentă a „folosului nerealizat”, cel mai frecvent întîlnită în actele normative și în jurisprudența, o constituie **dobînda legală**. De asemenea, după cum se va vedea în cele ce urmează, o altă componentă importantă a „folosului nerealizat” o constituie **penalizările de întîrziere** calculate potrivit Regulamentului operațiilor de casă aprobat prin Decretul nr. 209/1976.

În art. 1 din Decretul nr. 311/1954 se prevede că în cazul cînd, potrivit dispozițiilor legale sau prevederilor contractuale, o obligație este producătoare de dobînzii, fără să se arate cuantumul acestora, se va plăti o dobîndă legală de 6 la sută pe an.

În cazul cînd dobînda legală este cunoscută, se va aplica însă cota legală prevăzută în actul normativ care reglementează speța. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 247/1977). În cazul însușirii, prin delapidare, a unor sume din fondurile caselor de ajutor reciproc (în condițiile în care se calculează o dobîndă de 5 la sută asupra sumelor primite în mod licit de membrii CAR) inculpatul trebuie obligat la plata dobînzii de 6 la sută, deoarece acesta a intrat în posesia sumei prin săvîrșirea unei infracțiuni. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 189/1977).

În cauzele în care obiectul material al infracțiunii îl constituie o sumă de bani, alta decît un avans spre decon-

tare, nejustificat, beneficiul nerealizat și daunele de întîrziere constau, conform art. 1088 C. civ., în dobînda legală calculată potrivit Decretului nr. 311/1954 pentru întreaga perioadă de timp de la data săvîrșirii infracțiunii și pînă la completa achitare a sumei. (Deciziile Trib. Suprem, Secția pen., nr. 4811/1972 și nr. 189/1977; Trib. jud. Brașov, decizia nr. 1039/1972)

În cazurile în care obiectul material al infracțiunii constituie sume de bani provenite din avansuri spre decontare nerestituite sau nejustificate în termen, inculpatul trebuie obligat la plata penalizării de 0,50 la sută calculată conform prevederilor din Regulamentul operațiilor de casă (R.O.C.), asupra avansului primit sau a sumelor nerestituite (sau nejustificate) în termen, după caz, pentru fiecare zi de întîrziere, fără ca penalizarea să depășească debita. În astfel de cazuri, instanța trebuie să-l oblige pe inculpat la plata penalizărilor de 0,50 la sută pe fiecare zi de întîrziere potrivit R.O.C. aprobat prin Decretul nr. 209/1976 (așa cum s-a arătat anterior), iar nu la plata de dobînzii legale, acestea fiind incluse în penalizare. Penalizarea se calculează cu începere de la data cînd trebuia să se achite avansul neutilizat sau să se justifice avansul, pînă la achitarea debitului. (Plenul Trib. Suprem, decizia de îndrumare nr. 2/1972; deciziile Trib. Suprem, Secția pen., nr. 452/1976, nr. 1896/1977 și nr. 64/1979).

Aceeași penalizare de 0,50 la sută pe fiecare zi de întîrziere se calculează asupra sumei reprezentînd acțiunea sincera de cheltuieli depuse de inculpat. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 365/1978).

Penalizarea de 0,50 la sută pe fiecare zi de întîrziere aplică numai titularilor de avans spre decontare nu persoanelor care, încălcîndu-și îndatoririle de serviciu înlesnit titularilor primirea de noi avansuri; aceste persoane vor fi obligate, în condițiile legii, numai la achitarea prejudiciului stabilit și la plata dobînzii legale de rente. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 523/1977).

În cazul în care prejudiciul reprezintă sume de bani trase din care unele reprezintă avansuri spre decontare nejustificate, inculpatul va fi obligat la plata penalizării de 0,50 la sută pentru fiecare zi de întîrziere, pentru avansurile spre decontare nejustificate, iar pentru diferențele sumelor sustrate, care nu provin din asemenea avansuri spre decontare, să fie obligat la plata dobînzilor legale aferente. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 2025/1978).

În cazul în care despăgubirile civile datorate de inculpat reprezintă penalizarea de 0,50 la sută pentru fiecare zi de întîrziere aplicată în baza art. 38 din R.O.C., inculpatul nu poate fi obligat și la plata de dobînzii aferente despăgubirilor civile, deoarece prin natura lor penalizările sînt generatoare de dobînzii. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 1752/1978).

În cazul în care obiectul material al infracțiunii îl constituie **însușirea unor bunuri**, dobînzile legale aferente prejudiciului neacoperit încep să curgă din momentul încheierii definitive a hotărîrii. Hotărîrile judecătorești definitive executatorii la data cînd ele rămîn definitive, dobînzile respective sînt exigibile de drept de la această dată. (Deciziile Trib. Suprem, Secția pen., nr. 2407/1977 și nr. 2408/1977). În astfel de situații, daunele stabilite se transformă într-o creanță certă, lichidă și exigibilă, deci într-o obligație care, avînd ca obiect restituirea unei sume de bani, produce dobînzii legale pe tot timpul, de la data cînd rămășița definitivă hotărîrea și pînă la completa ei achitare. (Trib. Suprem, Secția civ., decizia nr. 1333/1980).

Dobînda legală este datorată și în cazul în care paguba a fost cauzată prin săvîrșirea unei infracțiuni, iar acțiunea penală nu poate fi pornită sau continuată datorită impediment legal, cum ar fi intervenirea unei amnistii sau tuaiției în care unitatea păgubită este în drept să se apere cu acțiune instanței civile de drept comun pentru obținere. În baza art. 998 și urm. C. civ. repararea pagubei inclusiv beneficiul nerealizat. Într-o atare situație instanța civilă este competentă să constate existența infracțiunii și să oblige la plata despăgubirilor. În cazul în care nu se constată existența infracțiunii, acțiunea trebuie

pinsă, deoarece într-o atare situație, fiind vorba de răs-pundere materială, recuperarea pagubei se face pe calea prevăzută de C. muncii, adică prin decizia de imputare. (Trib. Suprem, Secția civ., decizia nr. 592/1980).

În cazul în care paguba este urmare unei infracțiuni, în hotărârea penală prin care inculpatul a fost obligat la plata despăgubirilor sau nu a precizat că acesta este, totodată, obligat și la plata dobânzilor legale, termenul de prescripție a dreptului de a acționa separat în vederea obținerii unei hotărâri care să acorde părții civile dobânzile aferente, curge de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare. (Trib. jud. Satu Mare, decizia nr. 630/1971).

Dobinda legală nu se calculează și nu se adaugă la prejudiciu când acesta reprezintă echivalentul hănesc al valorilor supuse confiscării (dacă acestea nu se găsesc), care au făcut obiectul infracțiunii prevăzute în art. 37 și 41 din Decretul nr. 210/1960 privind regimul mijloacelor de plată străine, metalelor prețioase și pietrelor prețioase. (Trib. munic. București, Secția a II-a pen., decizia nr. 2657/1975).

La calculul dobânzilor legale sau al penalizărilor de întârziere, organele de control, organele financiare și expertii contabilii trebuie să țină seama de prevederile legale, de unele rezolvări de speță reieșite din jurisprudența, precum și de unele detalii metodologice rezultate din practica curentă, prezentate anterior și în cele ce urmează.

Despăgubirile nu pot fi reduse cu suma reprezentând garanțiile depuse la preluarea gestiunii, deoarece pentru reținerea acestor generații ori urmărirea debitorului, este nevoie de un titlu executoriu pe care îl constituie tocmai hotărârea judecătorească definitivă. (Trib. Suprem, Secția pen., decizia nr. 1795/1971). În această situație nu se va mai lua în considerare, la calculul dobânzilor legale aferente, diminuarea despăgubirilor cu garanțiile constituite, decît după rămânerea definitivă a hotărârii instanței de judecată și numai în măsura în care sumele respective, reprezentînd garanții, au fost virate de C.E.C. în contul părții civile.

În cazul în care prejudiciul stabilit prin hotărâre, care nu constă într-o sumă de bani, a fost acoperit de către inculpat, prin plată, în cursul urmăririi penale, instanța nu mai poate dispune obligarea lui la plata dobânzilor legale aferente prejudiciului acoperit. (Trib. jud. Brașov, decizia nr. 297/1978).

În art. 3 din Decretul nr. 311/1954 se prevede că dobinda legală se va calcula numai asupra cuantumului sumei împrumutate, respectiv în cazul în speță, asupra prejudiciului efectiv suferit. Este vorba de dobinda simplă, care se calculează după formula:

$$d = \frac{S \times p \times T}{365 \times 100}$$

în care S = suma (prejudiciul) asupra căreia se calculează dobinda; p = procentul dobânzii anuale, în cazul în speță fiind 6; T = timpul (în zile) și nu de dobindă la dobindă (anatocism), sistem de calcul interzis de lege (cu excepția dobânzilor calculate de C.E.C. depunătorilor săi persoane fizice).

Formula de mai sus se utilizează în toate cazurile cînd este necesar să se determine, în valori absolute, dobinda legală, cu mențiunea că trebuie să se dea o atenție deosebită determinării corecte a valorii termenilor de la numărătorul formulei.

Astfel, termenul „S” care reprezintă suma (prejudiciul) asupra căreia se calculează dobinda, va fi egală cu prejudiciul determinat în condițiile art. 3—8 din Decretul nr. 208/1978, diminuat cu sumele acoperite de inculpat sau de garanții acestuia, prin plată și cu sumele virate de C.E.C. (reprezentînd garanția reținută gestionarului-inculpat) în contul părții civile.

Termenul „T” care reprezintă timpul, indică numărul de zile libere existente între data constatării pagubei, respectiv data cînd a rămas definitivă hotărârea instanței de judecată, după caz, și data (sau datele parțiale) cînd prejudiciul a fost acoperit integral (sau parțial).

În situația cînd prejudiciul se acoperă parțial, în mai multe etape, în timpul cercetării, calculul dobânzii legale se face pentru fiecare perioadă în parte, așa cum rezultă din exemplul ce urmează.

La inventarul din 24 dec. 1980 într-o gestiune de casierie se constată o delapidare de 12 543 lei; paguba se acoperă, parțial, prin depuneri în numerar astfel: 4 000 lei la 11 ian. 1981; 3 200 lei la 26 ian. 1981 și 3 223 lei la 13 febr. 1981. Verificarea (sau expertiza) s-a efectuat la data de 10 apr. 1981. Termenii de calcul se înscriu în tabelul următor pe care se fac și calculele, aplicînd formula amintită anterior:

Data	Prejudiciul			Perioada de calcul	Nr. de zile („T”)	Dobinda calculată („d”)	
	inițial	acoperit	final („S”)				
24.12.80	12 543	—	12 543	25.12.80—10.01.81	17	35,05	
11.01.81	12 543	4 000	8 543	11.01.81—25.01.81	15	21,06	
26.01.81	8 543	3 200	5 343	26.01.81—12.02.81	18	15,81	
13.02.81	5 343	3 223	2 120	13.02.81—09.04.81	56	19,52	
10.04.81	2 120	—	2 120	10.04.81	1	0,35	
TOTAL	12 543	10 423	2 120		107	91,79	
	Sumă rotunjită, conform Instrucț. M.F. nr. 1516/1975						92,—

În actul de control (sau raportul de expertiză), în exemplul dat, se va arăta că dobinda legală calculată pînă la data întocmirii actului de control (raportului de expertiză), care urmează să fie cuprinsă în despăgubiri (prin însușirea ei cu prejudiciul) este de 92 lei și că pentru prejudiciul rămas neacoperit de 2 120 lei se datorează, începînd cu 11 apr. 1981 inclusiv, o dobindă de 0,35 lei pe zi pînă la acoperirea integrală a acestui debit.

În cauzele în care dobinda curge din momentul rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, organul de control (expertul) va determina dobinda pe o zi, corespunzătoare prejudiciului rămas neacoperit la data întocmirii actului de control (raportului de expertiză) și va face mențiunea în acest sens în actul de control (raportul de expertiză).

În ce privește calcularea penalizărilor de 0,50 lei pentru fiecare zi de întârziere pentru sumele din avansul spre de-

contare nerestituite sau nejustificate, se vor avea în vedere, la stabilirea zilelor de întârziere, prevederile conținute în art. 31—38 din R.O.C. aprobat prin Decretul nr. 209/1976, precum și cele conținute în cap. III din „Normele privind operațiile de casă cu mijloace de plată străine efectuate de unitățile socialiste autorizate” emise de B.N.R.S.R. și B.R.C.E. în baza prevederilor art. 2 lit. a din Decretul nr. 209/1976, publicate în B. Of. nr. 105/1976. În toate cazurile, conform prevederilor art. 38 din R.O.C., suma calculată ca penalizare de întârziere nu va putea depăși debitul datorat. (n.n.: situație care se întîmplă cînd zilele de întârziere sînt peste 200).

Penalizarea totală se rotunjește la lei întregi după regulile stabilite de M.F. prin Instrucț. nr. 1516/1975, respectiv, fracțiunile cuprinse între 0,01 și 0,49 se neglijează, iar cele cuprinse între 0,50 și 0,99 se rotunjesc la leu.

Nicolae TRIFAN

Introducerea și reintroducerea acțiunilor arbitrale

Numărul sporit de acțiuni cu care sînt sesizate organele arbitrale, precum și carențele care se mai manifestă în acest domeniu, fac utilă sublinierea unor aspecte ce trebuie să se afile în atenția unităților socialiste reclamante.

În sistemul Regulilor procedurii arbitrale, sesizarea arbitrajului cu acțiune este faza subsecventă unei alte etape pe care părțile au parcurs-o fără succes. Ne referim la procedura încercării de conciliere prearbitrală, reglementată prin art. 2 și 3 din regulile citate. Cînd părțile sînt din aceeași localitate, este obligatorie efectuarea concilierii prin contract direct. Aceasta se realizează prin prezentarea reprezentanților sau delegaților unității reclamante la sediul unității pîrite, afară de cazul în care se convine asupra unui alt loc de efectuare a încercării de conciliere. Rezultatul întîlnirii se consemnează într-un proces verbal a cărui înaintare, odată cu acțiunea, este obligatorie în ipoteza în care nu se realizează o conciliere avînd ca efect stingerea litigiului. Cînd părțile sînt din localități diferite și se învederează că nu se pot întruni, dovada de mai sus se realizează prin anexarea la acțiune a încercării de conciliere și a răspunsului unității pîrite, dacă a fost primit. Menționăm însă că, în considerarea valorii deosebite a unor litigii sau a importanței lor economice, arbitrajul impune și în astfel de cazuri efectuarea încercării de conciliere prin contact direct și la nivel de conducere, ceea ce necesită deplasarea reprezentanților unității reclamante la sediul unității pîrite.

În ipoteza în care nu s-a reușit rezolvarea neînțelegerii pe căile de mai sus, unitatea reclamantă sesizează organul arbitral competent cu o cerere scrisă (denumită, uzual, acțiune) care trebuie să cuprindă, potrivit art. 8 din Regulile procedurii arbitrale, următoarele elemente :

1. denumirea, sediul părților, codurile poștale și indicarea organelor tutelare sau organizațiilor centrale de care depind ;
2. numele și calitatea aceluia care semnează acțiunea, cu arătarea actului din care rezultă atît calitatea cît și dreptul de a semna ;
3. obiectul și valoarea cererii, precum și calculul precis prin care s-a ajuns la determinarea valorii ;
4. indicarea motivelor pe care se sprijină diferitele capete de cerere cu trimitere, pentru fiecare din ele, la anexele corespunzătoare ;
5. arătarea celorlalte probe ce s-ar mai invoca, iar dacă proba constă în explicații ce se cer părții celeilalte, punctele asupra cărora urmează a da pîrita aceste explicații ;
6. numele și adresa martorilor, în cazul în care partea se folosește de această probă ;
7. arătarea băncii și a conturilor prin care urmează să se facă decontarea sumelor acordate ;
8. indicarea numărului de telefon.

Elementele enumerate sînt necesare pentru îndeplinirea actelor procedurale, pentru administrarea completă și operativă a probelor, cît și pentru soluționarea grabnică, temeinică și legală a litigiului.

Astfel, dacă nu sînt indicate corect denumirea și sediul părților nu poate fi îndeplinită, la termen și corespunzător, procedura de citare. De pildă, unele unități socialiste, în loc să indice denumirea completă a părților litigante, se folosesc de abrevieri ori de inițiale care fac imposibilă utilizarea serviciilor poștale pentru transmiterea citațiilor.

Indicarea incompletă a motivelor pe care se sprijină pretențiile și depunerea unor documentații parțiale — ce se întregesc abia ulterior — împiedică administrarea tuturor probelor în faza de pregătire a rezolvării litigiului și îngreunează soluționarea cauzelor în mod operativ.

Alături de elementele pe care trebuie să le cuprindă acțiunea, Regulile procedurii arbitrale prevăd, la art. 9 că la acțiune trebuie să se anexeze dovezile din care rezultă că :

1. s-a încercat soluționarea conflictului prin conciliere prearbitrală ;
2. s-a folosit, fără rezultat, modul de plată prevăzut de legea apreciată atunci cînd se pretinde plata unei sume de bani care se poate obține prin bancă ;
3. s-a comunicat unității pîrite copie de pe acțiune și de pe actele de care se servește unitatea reclamantă ;
4. s-au îndeplinit cerințele legii privitoare la taxa de timbru.

Satisfacerea obligației de a comunica unității pîrite copie de pe acțiune se dovedește prin depunerea, în copie extras, a borderoului poștal de trimitere recomandat, ori printr-un act emanînd de la unitatea pîrită prin care se confirmă primirea acțiunii și a actelor doveditoare ce i s-au transmis în copie.

Acțiunea astfel concepută și documentată se introduce la arbitrajul competent, fie prin depunerea ei la registratura organului arbitral respectiv, fie prin expediție poștală. Reamintim că, potrivit art. 13 din regulile citate, „ziua introducerii cererii la Arbitrajul de Stat se socotește ziua cînd cerera a fost înregistrată la organul arbitral”. Dacă partea care își are sediul în altă localitate decît organul arbitral, trimite cererea printr-un organ de expediție competent, ziua introducerii cererii la Arbitraj se socotește ziua predării la organul de expediție competent“. Rezultă deci, că unitățile care au sediul în aceeași localitate cu organul arbitral sesizat nu le profită data expedierii acțiunii prin poștă ; arbitrajul se va considera sesizat abia pe data primirii acțiunii transmise prin poștă.

Avînd în vedere necesitatea de a se transmite spre rezolvare numai acțiuni care cuprind toate elementele menționate mai sus și la care au fost anexate toate dovezile enumerate, prin art. 25 din Regulile procedurii arbitrale s-a reglementat posibilitatea restituirii acțiunilor incomplete : „Dacă se constată că cererea nu întrunește condițiile prevăzute de articolele 8 și 9, Primul Arbitru de Stat sau arbitrul de stat șef va restitui cererea, pe cale de adresă, părții care a introdus-o, indicînd elementele a căror lipsă a determinat restituirea.

În cazul cînd, în termen de 8 zile de la primirea adresei de restituire, partea va introduce din nou cererea, completată însă cu toate elementele a căror lipsă determinase restituirea, organul arbitral va fi socotit sesizat pe data cînd a fost introdusă prima cerere“.

Din textul reprodus rezultă că partea beneficiază de data primei introduceri numai dacă reintroducerea are loc în 8 zile libere socotite de la data primirii acțiunii restituite și dacă la reintroducere sînt eliminate toate lipsurile care au determinat restituirea. În caz contrar, arbitrajul se consideră sesizat abia pe data reintroducerii acțiunii complete.

Data primirii de către unitatea reclamantă a acțiunii restituite de arbitraj constituie un element esențial în aplicarea dispozițiilor art. 25 alin. 2 din regulile citate mai sus. În consecință, se impune ca unitățile reclamante să facă dovada acestei date prin prezentarea, în copie extras, a registrului de primire a corespondenței, ori prin depunerea adresei de restituire a arbitrajului pe care s-a apîicat ștampila cu data de înregistrare a corespondenței la unitatea reclamantă.

Desigur că acțiunea se reintroduce numai în măsura în care pretențiile nu au rămas fără obiect între timp. Deși regulile citate nu conțin o dispoziție expresă în acest sens, acțiunea nu se reintroduce dacă, după restituire, părțile se conciliază ori intervin acte normative care determină dispariția obiectului litigiului. Nu este cazul să se reintroducă acțiunea nici în situația în care survine, între timp, o plată prin care unitatea pîrită satisface pretențiile întemeiate ale unității reclamante. De asemenea, dacă plata satisface doar parțial pretențiile unității reclamante, aceasta are îndatorirea de a reintroduce acțiunea cu modificarea corespunzătoare a obiectului acesteia pen-

tru a beneficia de restituirea taxei de timbru aferentă pretențiilor care au rămas fără obiect. Incălcarea acestei îndatoriri dă loc unor consecințe păgubitoare, așa cum rezultă și din Decizia primului arbitru de stat nr. 76/1982: „Este adevărat că procedind la reintroducerea acțiunii în termen de 8 zile de la data primirii acțiunii restituite — 10 VI 1981, conform art. 25 alin. 2 din Regulile procedurii arbitrale, reclamanta beneficiază de data primei înregistrări.

Se constată însă că la data cînd reclamanta era în posesia acțiunii ce-i fusese restituită — 10 VI 1981 — suma de 144 200 lei era achitată de pîrită.

practică arbitrală comentată

● CONTRACT ECONOMIC. LEGEA APLICABILĂ

Reclamanta beneficiară a solicitat obligarea unității furnizoare la plata penalităților prevăzute de art. 47, pct. 3, din Legea nr. 71/1969 pentru neexecutarea în natură a obligației de livrare a produselor. Unitatea furnizoare a cerut să fie exonerată de răspundere, nelivrarea fiind generată de neînțelegerile dintre unitatea beneficiară și beneficiarul extern al produsului finit asupra unor condiții tehnice. Se constată că între părți s-a încheiat un contract economic, care urma să fie executat potrivit principiilor enunțate de art. 44 din Legea nr. 71/1969. Acest contract constituie un raport juridic distinct de relațiile unității beneficiare cu partenerii externi, indiferent de legătura obiectivă, dintre materia primă ce se livrează în temeiul său și produsul finit ce se exportă. De aceea, pentru nerespectarea obligațiilor contractuale unitatea furnizoare a fost obligată la plata penalităților solicitate. Situațiile exoneratoare de răspundere ce ar fi putut interveni se apreciază conform art. 46 din Legea nr. 71/1969, nefiind aplicabile prevederi referitoare la relațiile unității beneficiare și partenerii externi, concretizate prin contractele de comerț internațional (Dec. P.A.S. nr. 791/1983).

● LIVRAREA ÎN AVANS A UTILAJELOR — CONDIȚII

Elementele cerute de art. 97 din Legea finanțelor nr. 9/1972 — acordul unității beneficiare și acordul băncii finanțatoare pentru livrarea în avans a unor utilaje, instalații etc. au caracter cumulativ. În situația dată, s-a constatat că unitatea beneficiară de investiții a emis delegații pentru două persoane trimise să preia utilajele înainte de termenele contractuale. Din această împrejurare rezultă, indiscutabil, acordul pentru livrarea în avans. Acordul băncii finanțatoare trebuie să se refere expres la o anumită dată în raport cu care livrarea în avans a utilajelor este justificată economic. Viza băncii

În această situație, reclamanta avea posibilitatea să-și restrîngă pretențiile în mod corespunzător, solicitînd și restituirea taxei de timbru aferente, în temeiul art. 9 lit a din Instrucțiunile Ministerului Finanțelor nr. 1711/1960, date în aplicarea Decretului nr. 199/1955.

Cum nu a procedat astfel iar în sarcina pîritei nu se poate reține o culpă procesuală, respingerea pretenției reclamantei privind cheltuielile de arbitrare în sumă de 2163 lei este deplin întemeiată“.

I. ICZKOVITS

pentru achiziționarea de utilaje la termenele contractuale nu poate înlocui acordul menționat de lege. Lipsind acordul băncii finanțatoare, unitatea beneficiară a fost scutită de răspundere pentru neplata prețului în intervalul dintre livrarea anticipată și termenul stabilit prin contract. (Dec. P.A.S. nr. 973/1983).

● OBLIGAȚIA DE ADAPTARE A CONTRACTULUI

Coordonatorul de balanță a modificat în cursul perioadei de pian sortimentajia din repartiție. În această situație, părțile din contract aveau obligația să realizeze adaptarea acestuia printr-un act adițional, semnat de persoane competente. Dacă nu a intervenit actul adițional, modificările aduse repartiției operează de drept, în temeiul unității dintre plan și contract. În consecință, răspunderea unității furnizoare pentru nerespectarea sortimentelor, precum și refuzul unității beneficiare de a primi și plăti produsele pentru neîndeplinirea clauzelor cu privire la diversificarea sortimentală se apreciază în raport cu noile elemente ale repartiției (Dec. P.A.S. nr. 805/1983).

● NEREALIZAREA REMEDIERII PRODUSELOR LA UNITATEA BENEFICIARĂ. SOLUȚII

În procesul de fabricație, constatindu-se vicii ascunse la materialele metalice livrate pentru realizarea de arbori cotiți, între părți s-a încheiat o convenție de remediere a deficiențelor la unitatea beneficiară. Unitatea furnizoare nu a executat remediile necesare pînă la termenul prevăzut în convenție. În această situație, unitatea beneficiară a predat materialele la deșeurile metalice („fier vechi“) și a cerut prin acțiunea sa obligarea unității furnizoare la plata despăgubirilor corespunzătoare. Soluția adoptată de unitatea beneficiară a fost apreciată neeconomică și lipsită de temei legal. Legea nr. 7/1977 — Legea calității produselor și serviciilor prevede obligativitatea remedierii, operațiune care poate fi făcută la unitatea furnizoare ori la beneficiară, dar nu rezultă și po-

sibilitatea predării produselor la deșeurii cită vreme înlăturarea defecțiunilor este posibilă. De aceea unitatea beneficiară urmează să suporte o parte din daunele pe care le-a avut. (Decizia P.A.S. nr. 999/1983).

Notă: Soluția pentru situația în care unitatea furnizoare nu respectă termenul de remediere a produselor aflate la unitatea beneficiară este cuprinsă implicit în art. 31 din Legea nr. 7/1977. Potrivit acestei dispoziții legale „în cazul în care furnizorii nu acceptă remediere sau înlăturarea produselor, beneficiarii le vor restitui, solicitînd despăgubiri legale“. Nerealizarea remedierii pînă la termenul stabilit echivalează cu o neacceptare de fapt, obligația asumată prin convenție avînd un caracter formal. Pentru identitate de rațiune, produsele fiind în continuare neutilizabile, unitatea beneficiară urmează să le restituie unității furnizoare, cu toate consecințele acestei soluții (plata de despăgubiri, restituiră prețului ș.a.).

● OBLIGAȚIA DE PLATĂ A PREȚULUI MOMENTUL ÎNȚIAL

Obligația unității beneficiare de a plăti prețul presupune îndeplinirea prealabilă a tuturor obligațiilor unității furnizoare cuprinse în contract, prin care se asigură unitatea și funcționalitatea produselor. În legătură cu acțiunea unității furnizoare pentru obligarea unității beneficiare la penalități pentru întîrziere în plata prețului, s-a constatat că, potrivit procesului-verbal de autorecepție, utilajul a fost livrat cu piese lipsă. Ulterior unitatea furnizoare a expediat și celelalte piese în completare, dar nici această împrejurare nu duce la culpa beneficiarei în plata prețului, cită vreme nu s-a realizat asamblarea tuturor pieselor și punerea în funcțiune a utilajului de specialiștii unității furnizoare, așa cum se prevăzuse în contract. Mai trebuie menționat că, în conformitate cu art. 26 lit. h din Legea nr. 7/1977, unitățile furnizoare de utilaje au obligația să asigure punerea în funcțiune, asamblarea și probele finale pentru utilajele și instalațiile complexe pe care le livrează. În această situație, obligația unității beneficiare de a plăti prețul începea de la data terminării asamblării pieselor de către specia-

Mștii unității furnizoare. Drept urmare, s-a respins acțiunea pentru plata penalităților de întârziere în decontare (Dec. P.A.S. nr. 742/1983).

● PREȚ DE INVOIALĂ. ACCEPTARE

Potrivit art. 141 din Legea nr. 19/1971 prețurile de invoială practicate de cooperativele agricole, pentru produse rezultate din prelucrări industriale, se vor determina pe baza normativelor date de U.N.C.A.P. cu acordul Comitetului de Stat pentru Prețuri. În situația care a generat litigiul arbitral nu s-a făcut o antecalculație, avizată de unitatea beneficiară. Totuși, unitatea beneficiară a primit și achitat produsele la prețul facturat, în limitele normativelor menționate, ceea ce semnifică acceptarea

prețului. Dacă unitatea beneficiară nu era de acord cu prețul din factură trebuia să refuze produsele. De aceea, s-a respins acțiunea prin care unitatea beneficiară a cerut restituirea diferenței dintre prețul plătit și prețul de catalog stabilit printr-o decizie a organelor locale (Dec. P.A.S. nr. 885/1983).

● NELIVRAREA MATERIALELOR REFOLOSIBILE. APRECIEREA CONCRETĂ A CAUZELOR.

Unitatea furnizoare, în temeiul contractului încheiat, urma să livreze materiale refofosibile (fier și fontă) în trim. II/1982, obligație rămasă neexecutată. Spre a fi scutită de răspundere, pîrita furnizoare arată că de abia în decembrie 1982 i s-au acordat aprobările necesare pentru scoaterea din producție a unor fonduri fixe cu

durată de utilizare normată expirată. Situația invocată nu evidențiază o legătură directă, concretă între întârzierea intervenită în obținerea aprobărilor de casare a unor fonduri fixe și neîndeplinirea obligațiilor contractuale asumate. Astfel, din probele administrate nu a rezultat că singura surșă de livrare a materialelor refofosibile era casarea fondurilor fixe aprobata ulterior termenelor contractuale. Mai trebuie reținut că, repartitia nefiind modificată în tot cursul anului 1982, unitatea furnizoare trebuie să-și îndeplinească obligațiile contractuale. Apariția unei noi situații care împiedica executarea; presupunea din partea unității furnizoare inițiativa de a cere coordonatorului de balanță modificarea repartitiei (Dec. P.A.S. nr. 740/1983).

Mihai PASCU

OFERTE ● OFERTE ● OFERTE ● OFERTE ● OFERTE ● OFERTE

FABRICA DE UTILAJE PIESE DE SCHIMB BUCUREȘTI Str. Veseliei nr. 5, Sector 5 Codul 762127

Rulmenți :

- 1206 K buc. 200
- 1222 buc. 70
- 1307 K buc. 80
- 1320 K buc. 8
- 2216 buc. 50
- 50 NA buc. 2
- 2217 K buc. 40
- 2310 buc. 7
- 2218 buc. 2
- 2219 K buc. 10
- 3200 buc. 6
- 3300 buc. 8
- 22217 buc. 10
- 22310 buc. 40
- 22324 K buc. 4
- 30215 buc. 3
- 7815 buc. 5
- 32310 buc. 2
- 51118 buc. 25
- 51107 buc. 23
- 51300 buc. 25
- 51116 buc. 14
- 51202 buc. 16
- 51108 buc. 24
- 2311 buc. 1
- 2204 buc. 119
- 2207 K buc. 80
- 2220 K buc. 9
- 2211 buc. 14
- 2320 K buc. 2
- 2314 buc. 2
- 2322 K.F. buc. 4
- 2213 buc. 23
- 11507 buc. 200
- 2216 buc. 100
- 1320 K buc. 8
- 1322 buc. 7

- 1320 K buc. 13
- 1312 buc. 40
- 1302 buc. 2
- 1314 buc. 22
- 1307 K buc. 330
- 1306 K buc. 140
- NAK 1308 K buc. 390
- idem 1319 buc. 2
- idem 1315 buc. 1
- idem 1308 buc. 60
- idem 1307 buc. 170
- idem 1218 buc. 4
- idem 1205 buc. 2
- idem 11207 buc. 26
- idem 1224 L. buc. 6
- idem 1207 buc. 600
- idem 2316 buc. 2
- idem 6216 buc. 15
- idem 6214 buc. 20
- idem 6006 buc. 800
- idem 6222 buc. 3
- idem 6220 buc. 7

Bucși rulmenți :

- H. 206 buc. 450
- H. 208 buc. 400
- H. 209 buc. 600
- H. 210 buc. 250
- H. 218 buc. 46
- H. 305 buc. 68
- H. 306 buc. 200
- H. 307 buc. 200
- H. 308 buc. 600
- H. 310 buc. 500
- H. 312 buc. 600
- H. 317 buc. 200
- H. 2308 buc. 2
- H. 2309 buc. 20
- H. 2324 buc. 7
- Arzător AMAL 1250 buc. 1
- idem AMAG 200 buc. 5
- Patroane AEG 630 buc. 46
- Soclu siguranțe 63 A buc. 2200
- Releu TEA 10 A. — 6 A. buc. 200
- Buton cu lampă buc. 40
- Bobine B.W.A. 250 W buc. 60
- Bobine B.W.A. 400 W. buc. 40

- Buton ciupercă buc. 200
- Pietre polizor 20x20x6 buc. 250
- Pietre polizor 500x63x50 buc. 60
- idem 225x40x150x25 buc. 40
- idem 500x63x203 buc. 60
- idem 500x50x205 buc. 25
- idem 900x304,8x25 buc. 1
- idem 100x20x20 buc. 100
- Motoare electrice 0,3x1500 buc. 1
- idem 0,37x750 buc. 5
- idem 0,55x1500 buc. 10
- idem 0,55x1000 buc. 10
- idem 0,75x1000 buc. 1000
- idem 0,75x1500 buc. 20
- idem 1,1x1000 buc. 5
- idem 1,1x1500 buc. 10
- idem 1,5x1000 buc. 10
- idem 1,5x1500 buc. 10
- idem 2,2x1000 buc. 10
- idem 2,2x3000 buc. 7
- idem 4x1500 buc. 5
- Motoare electrice 3,5x1500 buc. 5
- idem 11x1000 buc. 1
- idem 11x3000 buc. 9
- Reductoare 2 LA 20 H. 01 buc. 1
- idem 2 NA 20 H. 01 buc. 5
- idem 3 H 305-63-7 buc. 30
- idem 2 GA 18 H. 01 buc. 4
- idem 2 NA 16 H. 01 buc. 2
- idem 2 GA 20 H. 05 buc. 1
- idem 1 BH 1-12,5 buc. 6
- idem 2 CH 285-4x28 buc. 5
- idem RS 0,2 1-50 buc. 1
- idem RS 0,3 1-25 buc. 1
- Motoreductoare 2 LA, 20 2,2x1000 buc. 5
- idem 2 GA 8 1,5x1500 buc. 5
- idem 2 LA 10 4x1500 buc. 5
- idem 3 NA 71 1,1x1000 buc. 5
- idem 2 LA 16 3x1500 buc. 5
- idem 2 LA 20 3x1500 buc. 5
- idem 2 LA 16 1,5x1500 buc. 5
- idem 2 GA 20 0,75x1500 buc. 5
- idem 2 LA 20 1,1x1500 buc. 5
- idem 2 GA 16 1,1x1500 buc. 5
- idem 2 LA 20 1,5x1500 buc. 5

**INTREPRINDEREA
ELECTROCENTRALE
TIMIȘOARA**
Pța. Romanilor 1—2
Telefon 34614—11180

Piese schimb pentru strung SN 400

- fixator 4119 buc. 8
- roată dințată 3505 buc. 66
- piesă schimb MU 05—66 buc. 7
- roată dințată 3004 B buc. 65
- idem 3503 buc. 64
- idem 6088 buc. 40
- disc cu nuturi 20-71 buc.
- lamelă cu nut inter. 20-28 buc. 15
- lamelă cu nut inter. 20-27 buc. 15
- roată dințată 3202 buc. 80
- bucsă 3826 buc. 10
- roată dințată 6035 buc. 7
- idem 6041 buc. 7
- idem 6084/85 buc. 4
- clichet 380 9 A buc. 100
- roată dințată 3702 a buc. 77
- bucsă 3304 buc. 7
- disc cu nut inter. 20-46 buc. 27
- roată dințată 3004 A buc. 64
- idem 3504 buc. 72
- idem 3706 buc. 67
- clichet 6039 buc. 40
- roată dințată 62-04 buc. 7
- idem 02-05 buc. 7
- idem 02-07 buc. 4
- idem 02-08 buc. 7
- idem 02-11 buc. 7
- idem 02-12 buc. 7
- idem 02-13 buc. 7
- idem 02-14 buc. 7
- idem 02-15 buc. 4
- idem 02-17 buc. 7
- lamelă 03-41 buc. 40
- roată dințată 03-45 buc. 5

- idem 03-46 buc. 7
- idem 03-55 buc. 5
- idem 03-56 buc. 5
- idem 03-68 buc. 5
- idem 05-70 buc. 5
- idem 3603 buc. 60
- idem 3702 A buc. 60
- idem 7046 buc. 46
- șurub cond. 10006 + 2000 buc. 25
- roată dințată 6105 buc. 10
- roată dințată 3703-01-02 buc. 64
- idem 3902-02 buc. 68
- idem 6037 buc. 58
- idem 6104 I buc. 60
- idem 7050 buc. 4
- lamelă 03-40 buc. 150
- ax 3501 buc. 32
- arbore 3701 buc. 62
- ax ambreaj 3801 A buc. 10
- arbore 6087 buc. 4
- roată dințată 3829 buc. 2
- lamelă nut inter. 05-04 buc. 20
- lamelă nut exter. 05-05 buc. 29
- ghieră cuplare 05-27 buc. 10
- tachet 2906 buc. 63
- roată dințată 6048 A buc. 65
- idem 7046 buc. 10
- piesă MU 05-45 buc. 7
- ciocan pneumatic 40-17 buc. 1
- nicovală 50-05 buc. 1
- segment pentru piston 40-06 buc. 4
- inel etanșare 40-15 buc. 4
- segment pentru piston 28-17 buc. 4
- idem etanș. 20-02 buc. 2
- idem 20-03 buc. 2
- corp pompă FAN 250 buc. 4
- Rulmenți :**
- 6007 buc. 15
- idem 6010 buc. 20
- 6010 buc. 15
- 6012 buc. 10
- 6018 buc. 5
- 6022 buc. 3
- 6202 buc. 50
- 6210 buc. 20

- 6211 buc. 20
- 6212 buc. 35
- 6215 buc. 10
- 6217 buc. 20
- 6218 buc. 18
- 6309 buc. 20
- 6312 buc. 25
- 6313 buc. 5
- 6316 buc. 20
- 6405 buc. 10
- 6406 buc. 25
- 6407 buc. 25
- 6411 buc. 20
- 7215 buc. 20
- 7305 buc. 12
- 30206 buc. 10
- 30207 buc. 20
- 30210 buc. 10
- 30211 buc. 10
- 30213 buc. 10
- 30217 buc. 10
- 30305 buc. 15
- 30306 buc. 20
- 30308 buc. 20
- 32208 A buc. 15
- 32213 buc. 10
- 32214 buc. 20
- 32215 buc. 5
- 32218 buc. 15
- 51101 buc. 20
- 51105 buc. 10
- 51107 buc. 20
- 51108 buc. 25
- 51111 buc. 6
- 51112 buc. 20
- 51116 buc. 5
- 51118 buc. 15
- 51201 buc. 30
- 51203 buc. 10
- 51205 buc. 40
- 51207 buc. 15
- 51209 buc. 15
- 51216 buc. 5
- NU 309 buc. 20
- 30203 buc. 40

Întrebări și răspunsuri

● **RUSU VALENTIN, Alba Iulia** —
1) În situația în care ați îndeplinit efectiv funcția de șef de oficiu de calcul, postul fiind vacant, fără a fi blocat potrivit Decretului nr. 367/1980, iar munca prestată a fost corespunzătoare, în temeiul prevederilor art. 67 alin. 2 și art. 82 alin. 2 din Codul muncii aveți dreptul la retribuția aferentă funcției îndeplinite. 2) În ceea ce privește stabilirea alocației de stat pentru copii, în cazul existenței mai multor copii îndreptățiți să primească alocația, fiecare copil se la în considerare numai în familia care îl are în îngrijire. 3) Corespunzător prevederilor art. 120 din Codul muncii, orele suplimentare care se compensează cu timp liber, sînt orele în care o persoană prestează muncă peste durata normală a timpului de lucru. Întrucît în timpul consumat cu transportul în-
tr-o delegație în altă localitate nu se prestează o muncă, nu se poate pune problema compensării acestuia.

● **STAȚIUNEA PENTRU MECANIZAREA AGRICULTURII, Dorohoi** —
Situația relatată de dv. își găsește aplicabilitatea prin prevederile art. 68 din Legea nr. 12/1971. La data intrării în vigoare a legii persoana în cauză se găsea legal încadrată în funcția de contabil principal, iar potrivit art. 133 alin. 2 din Codul muncii după recăpătarea capacității de muncă, unitatea are obligația să o repună în munca deținută anterior.

● **PAUL CHIFULESCU, Ineu, Arad** —
Persoanele care au împlinit vârsta de pensionare, precum și pensionarii pentru munca depusă și limită de vîrstă, pot solicita conducerii unității să lucreze în continuare cu contract de muncă în activități permanente pînă la împlinirea vîrstei de 70 de ani. În această situație, aceștia primesc retribuția corespunzătoare postului ocupat.

● **C.A.P. „UNIREA”, Vîrsalt, Sălaj** —
Față de cele relatate considerăm că persoana în cauză nu poate fi încadrată cu contract de muncă în funcția de economist la ferma zootehnică. Nu precizați dacă aveți un asemenea post vacant în statul de funcții al cooperativei, aprobat ca atare de Direcția generală a agriculturii și industriei alimentare a județului. Persoana în cauză nu are nici studiile corespunzătoare funcției de economist prevăzute de Legea nr. 12/1971.

● **GHEORGHE PEAGU, Craiova** —
În situația în care cu prilejul transferării soția dv. nu a fost de acord și cu schimbarea felului muncii, din aceea de laborant în muncitor necalificat, potrivit art. 19 lit. c, art. 174 lit. b și art. 176 alin. 1 din Codul muncii se putea adresa judecătoriei în termen de 30 de zile de la prezentarea transferării la noua unitate, pentru a fi reintegrată în munca anterioară. Dacă a expirat termenul de 30 de zile înseamnă că soția dv. a acceptat ca odată cu transferarea să

se modifice și contractul de muncă cu privire la felul muncii, respectiv să lucreze ca muncitor necalificat, cu retribuția corespunzătoare acestei munci.

● **VASILE CONSTANTINOVICI, Fetești, Ialomița** — Prevederile Decretului nr. 462/1982 se referă numai la acordarea treptelor și gradațiilor, nu și la promovarea în funcții. În consecință dacă în statul de funcții aveți vacant un post de tehnician principal, care nu este blocat de prevederile Decretului nr. 367/1980, nu este nici un impediment legal ca în acest post să promovați, cu respectarea prevederilor Legii nr. 12/1971, o persoană care este încadrată într-un post de tehnician. Posturile din cadrul serviciului financiar intră sub incidența prevederilor Decretului nr. 367/1980. Ca atare, posturile respective nu pot fi transformate din contabil în contabil principal sau economist pentru a fi promovate persoanele încadrate în prezent în posturile de contabil, întrucât s-ar eluda prevederile actului normativ menționat mai sus.

● **STELIAN BRUCĂ, Drobeta-Turnu Severin** — Legislația muncii nu condiționează existența contractului de muncă pe durata determinată de o anumită limită, bineînțeles dacă sînt întrunite situațiile limitativ prevăzute la art. 70 alin. 2 din Codul muncii cînd poate fi încheiat un contract de muncă pe durata determinată.

„Cartea lucrătorului din comerț”

se află sub tipar și are următorul cuprins:

- Organizarea activității comerciale
- Gestioni și gestionari — îndatoririle personalului comercial
- Aprovizionarea și comercializarea mărfurilor — circulația ambalajelor
- Evidența gestionară
- Revizorii de gestiune — controlul gestionar
- Răspunderea în activitatea comercială
- Cazuri, practică judecătorească și de expertiză contabilă privind activitatea gestionară și comercială

Abonamentele se mai pot încheia prin oficiile poștale locale, prețul unui exemplar fiind de 20 lei.

Datorită problemelor tratate, de pe masa de lucru a tuturor celor care activează în comerțul interior, nu poate lipsi

„Cartea lucrătorului din comerț”

● **ISTVAN AMBRUS, Măcurea Ciuc** — Durata serviciului pe unitate se stabilește de conducerea unității. Potrivit prevederilor art. 123 din Codul muncii, persoanele care nu îndeplinesc funcții de conducere, primesc în compensare ca timp liber corespunzător aceiași număr de ore, fără plata vreunui spor, indiferent dacă serviciul pe unitate a fost efectuat în cursul nopții sau într-o zi nelucrătoare.

● **LIVIU POP, Satu Mare** — În situația relatată de dv. unitatea v-a încadrat corect. Legea nr. 12/1971, respectiv, anexa nr. 1 nu prevede că perioadele de activitate remunerată prestate la organizațiile obștești se iau în calcul ca vechime în „meserie”. Perioadele de activitate remunerată prestate la organizațiile obștești se iau în calculul vechimii în „specialitate” și nu în „meserie”, în condițiile prevăzute la pct. 2 din erata la anexa 2 a Legii nr. 12/1971, însă numai pentru ocuparea funcțiilor tehnice, economice, de altă specialitate și administrative cărora li se aplică prevederile acestei anexe.

● **ALEXANDRU MORARU, Teșani** — În măsura în care funcția de contabil și agent prestări servicii funcții echivalente în sensul Legii nr. 12/1971, considerăm că titularii posturilor respective pot fi schimbați cu celălalt fără ca prin aceasta să încalce prevederile Decretului nr. 367/1980.

● **DAVID CONSTANTIN, Piatra Neamț** — 1) Actul de drept al muncii prin care o persoană este promovată într-o funcție pentru care nu îndeplinește condițiile de studii sau vechime prevăzute de Legea nr. 12/1971, lovit de nulitate și, ca atare, condițiile de încadrare în funcție a persoanelor care au obținut titlul de absolvent al unei unități are obligația să-l revocăm imediat ce a luat cunoștință de aceasta. 2) Drepturile celor numiți în funcție prin concurs sunt reglementate de art. 57 din Legea nr. 57/1974. În cazul revocării ar rezulta că cel care a înlocuit titularul postului ar putea primi retribuția aferentă acestui post. Cu privire la indemnizația de conducere aplică regulile promovării și în cazul înlocuirilor temporare, respectiv a titularului minim al indemnizației.

INTREPRINDEREA DE MAȘINI UNELTE ACCESORII ȘI SCULE — BAIJA MARE

str. Baia Sprie nr. 160

Livrează pe bază de comandă, fără repartitie, cu maximă operativitate (circa 30 zile) următoarele tipuri de unelte pneumatice portative:

- Mașini pneumatice de găurit formă dreaptă sau lărgă de 4 200–5 780 lei/buc.
- Mașini pneumatice de înșurubat formă dreaptă sau pistol cu diametrul șurubului M 4–10 la valoarea de 5 660–6 675 lei/buc.
- Mașini pneumatice de filetat cu diametrul maxim al tarodului M 8 la valoarea de 6 795–7 440 lei/buc.
- Mașini pneumatice de curățat cu ace și tăiat coordonate de sudură efectuind 4 100 lovituri pe minut în valoare de 2 992 lei/buc.
- Motoare pneumatice staționare de 0,2–0,5 CP în valoare de 3 325–3 700 lei/buc.

Precizăm că pentru toate tipurile de unelte pneumatice cuprinse în programul nostru de fabricație putem prezenta celor interesați o demonstrație practică cu performanțele tehnice ale produselor ce vă interesează.

Comenzile dvs. mai pot fi comunicate și pe bază de telex la următorul număr 033321.

Informații suplimentare la telefonul nostru nr. 1 66 73 prefix 994.